

Tartu Ülikool
Humanitaarteaduste ja kunstide valdkond
Eesti ja üldkeeleteaduse instituut

Elis-Marii Anton
Lühendite kasutus noorte netikeeles
Bakalaureusetöö

Juhendajad Virve-Anneli Vihman ja Kristiina Praakli

Tartu 2022

Sisukord

Sisukord	1
Sissejuhatus.....	4
1. Noorte keel.....	5
1.1. Noorte keelekasutus.....	6
1.2. Noorte keelekasutuse uurimisest	8
2. Veebisuhtlus	10
2.1. Netikeele uurimise ajaloost.....	10
2.2. Netikeele erijooned	11
2.3. Lühendid netikeeles	14
2.4. Varasemad uuringud lühendite kasutamisest Eestis	15
2.5. Eesti noorte internetikasutus.....	16
3. Meetod	18
4. Analüüs	21
4.1. Sõnade kasutussagedus	21
4.2. Lühendite kirjapildi varieeruvus.....	22
4.2.1. Kärpe ja sõnaraide (CUT) kategooria.....	22
4.2.2. Initsiaalide/akronüümide (INIT) kategooria.....	25
4.2.3. Kirjapildi varieeruvus kõnekeelsuse (KON) kategoorias	26
4.2.4. Häälduspõhine (PRON) kategooria	28
4.3. Lühendite kasutus eri keeltes.....	30
4.4. Lühendite kasutus poistel ja tüdrukutel	32
4.5. Lühendite kasutus ja vanus	35
4.5.1. 10-12 aastased.....	36
4.5.2. 13-15 aastased.....	37

4.5.3. 16-18 aastased.....	39
4.5.4. Gruppidevaheline võrdlus.....	40
Kokkuvõte.....	44
Kasutatud kirjandus	47
Summary.....	55

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrekselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Sissejuhatus

Bakalaureusetöös käsitlen noorte kasutatud lühendeid netikeeles. Teema valisin, sest tahtsin teada, milliseid lühendeid teismelised peamiselt kasutavad ja mis tähendus neil suhtluses on. Keskendun lühenditele, sest need kuuluvad netisuhtluse juurde ja on selle eripära. Teismeliste keelt analüüsin „Teismeliste Keel Eestis“ (TeKE; <https://sisu.ut.ee/teke/avaleht>) projektis kogutud andmete põhjal, mille raames luuakse esmakordselt teismeliste keelt käsitlev korpus. Korpusandmete põhjal saab uurida ja kirjeldada netikeelt kui eraldiseisvat keelekuju – saab analüüsida, kuidas teismelised üksteisega suhtlevad, milliseid lühendeid nad kasutavad ja mis funktsioon lühenditel suhtluses on.

Töö eesmärk on kaardistada lühendite kasutust noorte omavahelises suhtluses netikeele näitel.

Töö eesmärgist lähtuvalt püstitasin kolm uurimisküsimust:

1. Millised on noorte netikeeles kasutatavad lühendid ja kuidas neid moodustatakse?
2. Kui suur osakaal on ingliskeelsetel lühenditel noorte keelekasutuses?/
3. Kuidas erineb lühendite kasutus noorte keelepruugis sooti ja vanuseti?

Uurimismaterjalina kasutan TeKE projekti raames loodud keelekorpus, kus keskendutakse kirjalikele vestlustele, nn tsättidele kiirsuhtlusrakendustes. Töös analüüsitakse 4.–10. klassi õpilaste kogutud ning TeKE projekti uurijaile edastatud vestlusi.

Töö koosneb kuuest peatükist. Esimene ja teine peatükk annavad ülevaate noorte- ja netikeelest, nendele iseloomulikest joontest ning varasematest uurimustest. Kolmas peatükk kirjeldab, mis meetodit on kasutatud, kuidas moodustub valim ning mille põhjal tööd analüüsitakse. Neljandas peatükis analüüsitakse teismeliste keele korpuse tulemusi lühendite kasutuse kohta ja tehakse nendest järeldusi. Viimases peatükis on kokkuvõttev arutelu leitu kohta.

1. Noorte keel

Kui tahetakse teada, kuidas keel muutub ja mis suunas areneb, tasub silmas pidada noori, sest nende iga peetakse keeleliste muutuste keskpunktiks (Tagliamonte 2016: 3). Noored (selle töö raames vanusevahemikus 10–18 eluaastat) on sellises eluetapis, kus nad on muutustele kõige vastuvõtlikumad, mistõttu võtavad nad omaks neid ümbritsevatelt inimestelt saadud keelelisi uuendusi (Lehtpuu 2016: 9; McCulloch 2019; Tagliamonte 2016). Noored omandavad täiskasvanute keelenorme, suurendades sellega oma sõnavara. Teismeeas hakatakse eriti tähtsustama olulise sisendi saamist eakaaslaste keelekasutusest (McCulloch 2019). Nende suhtlusvõrgustik võimaldab nooremate lastega võrreldes olla kontaktis rohkemate inimestega ja nad on võimelised oma keelt kohandama gruppidesse kuulumise eesmärgil.

Tänapäeva kiiresti muutuvate tehnoloogiliste võimalustega maailmas on vanusel suur roll. Vanus on keelekasutuse uurimisel tähtis, sest keelekasutus muutub ajas. Kuna tänapäeva noored on kogu oma senise elu puutunud kokku digivahenditega (Tagliamonte 2016: 24), viibivad nad pidevalt veebikeskkonnas. Kõrvutades teismelisi vanemate inimestega, siis vanemad inimesed pidid digiajastu tekkega ümber kohanema ega tunne end netis suheldes mugavalt – eelistatakse otse rääkida (Vihalemm jt 2017). Lisaks kõneleja enda vanusele mängib rolli ka vestluspartneri vanus, seega erineb teismeliste omavaheline suhtlus täiskasvanute omast. Üldjuhul kontrollivad teismelised täiskasvanuga suheldes keelekasutust rohkem ja väldivad näiteks slängi, mida eakaaslastega suhtlemisel kasutatakse, sest vanemad inimesed ei pruugi noorte keelekasutust mõista. Samuti on täheldatud, et teismeliste keelekasutuses kohtab vanemate inimeste suhtlusest rohkem vandesõnu. (Lehtpuu 2016: 9)

Noorte suhtlus on väga mitmekesine: suheldakse nii suulises kui kirjalikus keeles, koolist tulevad kaasa ka normikeele teadmised. Inimese elukaarega seotud liikumistega, näiteks kooliastmete vaheldumisega, ülikooli minekuga ja tööellu siirdumisega võib tekkida

olukord, kus tuleb oma keelekasutust vastavalt olukorrale kohandada, et näiteks uuele töökohale kandideerides professionaalsem tunduda. (Kohn 2016) Seega on oluline roll keelevormi valikul nii kontekstil kui ka vanusel: teismelised võivad oma keelelised valikud teha sõltuvalt sellest, kellega räägitakse ehk noortevaheline keelekasutus erineb oluliselt suhtlusest tööandja või õpetajaga.

1.1. Noorte keelekasutus

Keel on kogu elu varieeruv ning need muutused on vajalikud keele elus hoidmiseks. (Kohn 2016) Keele varieeruvust näitab ka Turner jt (2014) uurimus, kus selgus, et noored valivad oma kirjutusviisi teadlikult ehk nad teevad oma keelelised valikud vastavalt sellele, kui tõhus suhtlus on, kas nad soovivad kuuluda kuskile kogukonda, kus teatud viisil räägitakse või kas nad tahavad ennast eriliselt väljendada. Keele varieeruvust uurinud Mary Kohni uurimus näitab, et kuigi inimeste hinnangul on noored need, kes keelt uuendavad, trende loovad ja neid järgivad, ei ole keel muutuv vaid teismeliste tõttu. Keele vaheldumist on hästi näha netikeeles – noored ei kasuta digivahendites rääkides samasugust keelekasutust kui silmast-silma suhtlusel. (Turner et al., 2014)

Arvatakse, et teismeliste keeles on palju slängi. Noored, kes slängi ise laialdaselt kasutavad, peavad seda sõnavaraks, mis on erinev üldisest kõnekeelest ja erineb selle poolest, et ta teeb vestluse kirjumaks ja huvitavamaks. (Meister 2008) Eesti üliõpilasslängi muutumist uurinud Tenderi (2000: 139) artiklist selgub, et kuigi slängil on erinevate uurijate hinnangul erinev tähendus, on üks tunnus sama: slängil on iseäralik sõnavara.

Tagliamonte (2016) sõnul kritiseeritakse noorte keele puhul sageli nende sõnavara. Arvatakse, et teismelised kasutavad liigselt sõnu, mis pole vajalikud. Noored kasutavad aktiivselt nii pragmaatilisi markereid kui ka partikleid (Tagliamonte 2016). Pragmaatilised markerid on täistähenduslikud adverbid, mille roll selgub kindlas kontekstis, nt *lt*-lõpulised sõnad nagu *tegelt* (Küngas 2014). Partiklid on mittetäistähenduslikud muutumatud sõnad, mille hulka kuuluvad näiteks abimäärsõnad,

kaas-, side- ja hüüdsõnad ehk suulisele kõnele omased sõnad nagu nt *ptüü*. Markerite ja partiklite kasutus oleneb peamiselt ikkagi sellest, mis funktsiooni mingi element kasutaja jaoks omab. Kasutaja valib oma kõnes ja kirjas keelendi, mis on tema jaoks selles suhtlussituatsioonis kõige tähenduslikum ja vajalikum.

Noored kasutavad mitmeid tabusõnu. Tabusõnadeks peetakse sõnu, mida ei ole sobilik kasutada oma negatiivse varjundi või ebamugavuse tekitamise tõttu. Tabusõna võib pidada vandesõnaks, kui see tekitab tugevaid emotsioone ja hoiakuid millegi suhtes, mis on kindlates kultuuris stigmatiseeritud. (Stenström, 2006) Vandumine ja sõimamine võivad edastada nii enda väljendamisel lünkade täitmist kui ka teisele suunatud tahtlikku sõimu (Babič, Voolaid 2019). Stenströmi uuringus leiti, et tabusõnade kasutamine oli kõige kõrgem 14–16-aastaste vanuserühmas ning enim poiste hulgas. Poisid hakkavad vandesõnu kasutama varases teismeeas. (Stenström 2006) Babiči ja Voolaiu (2019) sõnul kasutatakse noorte seas vandesõnade välja kirjutamise või hääldamise asemel üha rohkem lühendeid (*mv* „mine vittu“, *mp* „mine perse“). Vanem põlvkond ei pruugi lühendite tähendust teada, seega saavad noored vanemate juuresolekul vanduda nii, et nende suunas ei väljendata pahameelt (Babič, Voolaid 2019).

Keelt kasutatakse ka teadlikus identiteediloomes, mis on teismeeale iseloomulik – identiteet kinnistub ja keelt kasutatakse selle osana (Kohn 2016; Zamfir 2014; Tammemägi, Ehala 2012). Noorte keelekasutuse puhul on oluline teiste eakaaslaste heakskiit, rühmakuuluvus ja selle väärtuste ning normide vastuvõtt (Lehtpuu 2016). Keel mängib sotsiaalsete gruppide loomisel väga olulist rolli (Eckert 2003). Aktsepteerimise soovi tõttu võivad noored ka kasutada sõnu ja väljendeid, mida nad ise muidu ei kasutaks (Lehtpuu 2016: 9). Ka sotsiaalmeedias on identiteedi loomisel keelel ja sõnadel üldiselt suur roll. Keel väljendab kuuluvust ja seotust ning selle abil luuakse suhteid. (Seargenat, Tagg 2014: 6)

1.2. Noorte keelekasutuse uurimisest

Noorte keelekasutust on palju uuritud. Tagliamonte (2016) on loonud Toronto internetikorpuse (TIC), mis sisaldab näiteid õpilastevahelisest suhtlusest nii e-maili, kiirsõnumite kui SMS-ide vahendusel. Netikeele korpusesse koondati ligi 200 000 sõna ning seda peetakse teismeliste keele andmestiku vundamendiks. (Tagliamonte 2016: 18–20) Kuna noored veedavad palju aega internetis, on uuritud ka digitehnoloogia mõju teismeliste kirjakeelele. Leiti, et tehnoloogia on suur kirjakeele mõjutaja ning see on ka toonud kasutusele palju uusi keelelisi vorme, mis ei järgi keelele omaseid reegleid. (Omar, Miah 2012: 14–15) Gee, Allen ja Clinton (2001) on uurinud, kuidas Ameerika teismelised erinevatest ühiskonnakihtidest end keelt kasutades teistest eristavad.

Noorte keelekasutust on uuritud ka Eestis. Tender (2000) annab mitmeid uurimusi kokku võtvas artiklis ülevaate Eesti õpilasslängi muutumise kohta ajas. Töös selgus, et Eesti ühiskonna muutused on näha ka keeles, samas ei muutunud slängisõnavara oluliselt, vaid oli kahe sotsioperioodi vahel (7. sotsioperioodi ehk 1920. ja 1930. aastate ning 9. sotsioperioodi ehk 1990. aastate vahemikus) üsna sarnane. (Tender 2000) Mõlemal perioodil lühendati samasuguselt näiteks õppeainete nimetusi (*mata/mate* ehk *matemaatika*; *esta/eta* ehk *eesti keel*; *lota* ehk *loodusõpetus*; *inga/inka* ehk *inglise keel*). Samasuguseid lühendeid kasutati ka *spikerdamise* lühendamisel (*kopeerimine*, *maha vehkimine*, *puksimine*, *viksimine* jne). Habicht, Keevallik ja Tragel (2006) on uurinud kirjaliku ning suulise keele muutusi, kus selgus, et kõnes kokkukirjutatuna kõlavaid sõnu kirjutataksegi tekstides kokku (nt *minumeelest*, *sellepeale*). Samuti on kõnest kirjalikku keelde tulnud erinevad kliitilised keelendid, näiteks vokaaliga lõppeva pronoomeni järele on lisatud *i*, mis viitab eitusele (*mai* ehk *ma ei*, *maitea* ehk *ma ei tea*) (Habicht, Keevallik, Tragel 2006). Kuna noored kasutavad palju slängi, siis on uuritud ka slängi seoseid 12-19-aastaste noorte tundmustega. Meistri (2008) uuringust selgus, et noored kasutavad slängi, et olla teistsugune ja „lahe“, kuid kasutatakse ka seepärast, et asendatud sõna on teistsugune ja äge kasutada. Tuldi ka järeldusele, et slängi rohkus võib olla keele säilimisele ohuks (Meister 2008).

2011. aastal läbi viidud uuringust, kus uuriti Eesti kooliõpilaste keelehoiakuid, selgus, et noored kasutavad igapäevaselt teistega suheldes aina rohkem inglise keelt. Leiti, et kaheksa aasta taguse põlvkonnaga võrreldes on neid noori, kes inglise keelt ei kasuta, 54% asemel 11%. (Tammemägi, Ehala, 2012) Samas väidab Natali Happonen (2010) oma noorte kõnekeelt ja slängi käsitlevas magistritöös, et ligi pool noorte kasutatud slängist moodustub oma emakeelest. Sellest võib järeldada, et inglise keelt kasutatakse rohkem kui varem, kuid eestikeelne släng ei jää inglise keele varju. Lehtpuu (2016) magistritöö tulemused teismeliste suulise keelekasutuse kohta näitavad, et võõrsõnu kasutatakse endale tähelepanu saamise eesmärgil või kui eesti keeles pole piisavalt head sõna enda väljendamiseks, võib olla fraas või idioom, mis aitab edukamalt ennast väljendada (näiteks *that's not my cup of tea* ehk *see pole minu tassike teed* kasutus). Inglisekeelsete sõnade kasutamine oligi teismeliste keelekasutuses ülekaalus ning arvatakse, et võõrkeele kasutamisega saavad noored oma emotsioone paremini edastada (Lehtpuu 2016).

2. Veebisuhtlus

Netikeel on keelevariant, mida kasutatakse veebis suhtlemisel. Netikeelt on nimetatud ka kirjutatud kõneks (ingl *written speech*), sest seda kirjutatakse nii nagu räägitakse. (Crystal 2001; Oper 2013) Veebikeele eripära seisneb selles, et inimestel on võimalik end ja oma mõtteid kiiremini väljendada ja edastada (Bondar 2018). Netikeel on niisama varieeruv ning ajas muutuv nagu muud keelevariandidki. Osaliselt kasutatakse tavalist kirjakeelt, teisalt esineb veebikeeles ka jooni suulisest keelest ja uutest internetis kasutuses olevatest netikeelsustest. (Hennoste, Pajusalu 2013) Netikeele kasutamisel ei ole kindlaid reegleid (Oja 2010), sest see on pidevas muutumises ja on väga varieeruv. Kas ja kuidas näiteks kirjavahemärke kasutada, on igaühe individuaalne otsus, seega võimaldab see keele paindlikkuse tõttu edastada sõnumeid kiiresti. (Bondar 2018)

Internetisuhtlus kogub populaarsust, sest elutempo on aina kiirem ja inimesed ei jõua veeta aega oma lähedastega, mistõttu on veebisuhtlus hea alternatiiv (Oja 2010). Meediastunud eluviis võimaldab inimestel pääseda piiramatult ligi meediasisule ja ühtlasi saab selle vahendusel luua keelelisi kontakte (Praagli, Koreinik, 2020).

2.1. Netikeele uurimise ajaloost

Arvutite ja selle kasutamisevõimaluste arengu kõrval tekkis vajadus arvutis kõneldavale keelele eraldi nimetus anda, sest see erines nii suulisest kui kirjalikust keelest. Crystal andis sellisele keelevariandile nimetuse *netspeak*, mida tuntakse interneti erikeelena ja mis sisaldab endas erinevaid lühendeid ja emotikone. (Crystal 2001) 1980-ndatel hakati kasutama CMC-d (*computer-mediated communication*) ehk võrgusuhtlust, milleks peetakse suhtlemist arvuti vahendusel (Põlma 2014). Netikeele arengut soosis tehnoloogia kiire areng 1990-ndatel aastatel, mil hakati personaalarvuteid üha laialdasemalt kasutama ning kättesaadavamaks muutus ka internet (Crystal 2001). Võrgusuhtlusega on tegemist siis, kui interneti teel suhtlevad omavahel sünkroonselt vähemalt kaks inimest (Baron 2010). Kathleen Ferrara, Hans Brunner ja Greg

Whittemore (1991) olid ühed esimestest, kes püstitasid küsimuse, kas suhtlus arvuti vahendusel on pigem kõne või kiri. Leiti, et kuigi sõnumitel on rohkem sarnasusi kõnega kui kirjutamisega, on siiski olulised sarnasused ka kirjutamise ja netikeele vahel, millest tuleb täpsemalt juttu netikeele erijoonte alapeatükis.

Netikeelt ei saaks olla ilma tehnoloogia arenguta. 2000. aastate alguses ja enne seda oli küllaltki raske interneti ligipääsu saada, sest selleks oli vaja digipädevusi (McCulloch 2019). Kuigi juba enne nutitelefonide tõusu muutus internet kättesaadavamaks, tõstis nutitelefonide kasutuselevõtt oluliselt selle populaarsust, sest nutivahendid võimaldasid inimestel pääseda internetti omavahel suhtlemiseks palju hõlpsamini. 2006. aastast hakkaski tõusma nutitelefonide populaarsus. iPhone'ide müügile tulekuga ületati Ameerikas senine telefonistude arv. Sama tõus tekkis ka 2013. aastal ülemaailmselt. (McCulloch 2019) Laialdase ostmise tõttu hakati ka Eestis rohkem nutitelefone soetama. Tänapäeval on digivahendite omamine täiesti loomulik. On peresid, kus on igaühel oma arvuti ja nutitelefoni. (Vihalemm jt 2017) Tänu digivahendite ja interneti tekkele on maailmas netikeelel oma koht ja oluline roll mängida.

Sotsiaalmeedias kasutatud keel ei vasta kindlatele reeglitele ja see mõjutab ka seda, kuidas teismelised teistega väljaspool internetti suhtlevad (Maghfur, Masruhan, Indah 2020). Veebisuhtluse keeles filtreeruvad internetis kõneldud sõnad ja ütlused, mida akadeemilises keeles ei kasuta ning see mõjutab teismeliste koolitöid (Turner jt 2014). Samas ollakse ka seisukohal, et kommunikatsioonitehnoloogiad võimaldavad noortel luua uusi huvitavaid keelelisi vorme, mis levivad teismeliste seas eriti kiiresti. Kuigi need ei pruugi vastata vanemate inimeste ideaalidele, võivad need vormid olla vajalikud keele hoidmiseks. (Bogetić 2016)

2.2. Netikeele erijooned

Netikeele puhul leiab erijooni nii ortograafias, grammatikas kui ka sõnavara tasandil. (Hennoste, Pajusalu 2013) Kasutatakse palju suulisele keelele omast ortograafiat, mida on eesti keele puhul kirjeldanud Hennoste ja Pajusalu (2013). Sõnu pannakse kirja nii,

nagu neid hääldatakse (*piab, nujah*). Kokku- ning lahkukirjutamisel ei järgita tavapäraseid reegleid, vaid sõnad, mis hääldamisel kokkukirjutatuna kõlavad, kirjutatakse kokku (*maitea* ehk *ma ei tea*). Tihti kirjutatakse suurte tähtede asemel väikeseid tähti, mille abil saab teksti tuua mängulisust. Tähekombinatsioonid kasutatakse ka mitteverbaalsete nähtuste ja tegevuste väljendamiseks (*haha, väkk*). Minu uuritud materjali järgnev ei puuduta, kuid netikeelele on iseloomulik ka kirjvahemärkide ja täpitähtede ärajätmine. Täpitähtede asemele märgitakse näiteks numbreid (Oper 2013), mis võib tuleneda piiratud täpitähtede kasutamise võimalusest, näiteks (*2ra* ehk *ära, budne* ehk *õudne*). Emotsioonide väljendamiseks saab veebisuhtluses tähti pikemaks venitada, suurtähtedega esile tuua sõnu või väljendeid, mida sageli aga peetakse pahameele väljendamiseks (Hennoste, Pajusalu 2013).

Oluline joon netikeeles on teksti asendamine erinevate sümbolitega, milleks on näiteks emotikonid. Nende ülesandeks on väljendada mitmesuguseid näoilmeid ja emotsioone, mida kirjalikus keeles väljendada ei saa. Emotikone on kombeks sisestada lause lõppu. Sümbolitena kasutatakse ka näiteks täрни, mis väljendab mingi sõna, parandamist või ka väljajätu. (Hennoste, Pajusalu 2013: 82)

Morfoloogia on netikeeles valdavalt kirjakeelne. Veebitekstides kasutatakse palju *nud*-kesksõna lühendatud *nd*-vormi (*ei läind*). Esineb ka sõnu, mis on tulnud argituletusest (*sonks* ehk *soeng*). Soodla (2010) uurimuses netikeele morfoloogiast leiti, et vokaaltüvest on hakatud moodustama neid vorme, mida tuleks tegelikkuses moodustada konsonanttüvest (näiteks *kuseda* asemel *kusta* ja *kusesin* asemel *kusin*). Samuti kiputakse *sid*-tunnuselist mitmuse osastava vormi asendama *si*-tunnusega (näiteks *autosid* asemel *autosi*). Tihti peale kirjutatakse nimi- ja asesõna kokku, kui nimisõnale, mis väljendab aega, eelneb täpsustav asesõna (näiteks *koguaeg*). (Soodla 2010)

Internetis suhtlemine erineb oluliselt kirjalikust ja suulisest suhtlusviisist. Kõige suurem eelis on veebisuhtlusel suulise kõne ees see, et kõik, mis kirja läheb, salvestub ning seda on võimalik igal ajahetkel välja võtta. Kuigi eneseparandusi tehakse nii suulises kõnes kui ka veebisuhtluses, saab internetis enda öeldut muuta enne, kui sõnum teele pannakse.

Enne sõnumi saatmist on võimalik seega teksti kustutada ja parandada. (McCulloch 2019) Ometigi on netikeelel mõlemaga sarnaseid jooni (Vokksepp 2013). Peamine sarnasus kirjakeelega on see, et mõlemad pannakse kirja (Oja 2010). Suulise keele omadusi on aga netikeelel oluliselt rohkem. Netikeel on kõnekeelne ja teksti kirjutatakse nii, nagu hääldatakse. Ka kirjutatakse välja üneemid (*aa, ee*) ning kahe sõna sulandumisel kirjutatakse see häälduspäraselt välja (*kesse*). (Oona, 2016) Kasutatakse ka tihti suulises keeles kohtavaid küsipartikleid (nt *vä*) ning lühendamisi (nt *suht*). Tihti jäetakse ära *olema*-vorm või muud tegusõnad, mis lause tähendusest arusaamist ei takista (*ma nii loll* „ma olen nii loll“). Netikeeles kasutatakse palju nn netislängi.

Netidialoogi ja suulise suhtluse vahel on palju sarnasusi. Netis on sage enda mõtete laiendamine ja enda täpsustamine. Täpsustused lisatakse lause lõppu. Kasutatakse ka eneseparandusi. Netis parandatakse pigem kirjavigu ja muudatusi tehakse enamasti vaid siis, kui viga raskendab lausest aru saamist või muudab selle tähendust. Parandus tehakse lausejärgselt, mitte lause sees ja sageli järgmises voorus ehk järgmisena sisestatud tekstisõnumis. Sarnaselt suulisele keelele võib tekstis tekkinud vigu parandada hoopis vestluspartner. (Hennoste, Pajusalu 2013)

Olgugi et interneti ja tehnoloogia levik võimaldab suhelda igal ajahetkel ka nendega, kes lähedal ei viibi, on sellel suhtlusviisil ka oma kitsaskohad (Gapsiso, Wilson 2015). Puuduoleva silmast-silma suhtluse tõttu ei kuule me kõneleja hääletooni ega näe tema näoilmet/miimikat, vaid seda vahendavad erinevad emotikonid, meemid või muud olukordi ilmestavad vahendid. Samuti jäävad teadmata vestluspartneri kasutatavad žestid, mistõttu me tegelikult ei tea, milline on kõneleja hetkeseisund ja kuidas ta teatud olukordades reageerib. (Sargeant, Tagg 2014) Me ei näe, mis hoiaku vestluspartner võtab või millised on tema kehalised reaktsioonid, kuidas ta öeldule reageerib (McCulloch 2019).

2.3. Lühendid netikeeles

Netikeele erijoontest on siinse uurimuse keskmes lühendid. Kuna netikeeles on oluline kiirus, siis on need heaks abivahendiks. Lühendeid kasutades saab edastada teksti lühemalt nii, et teine inimene sellest aru saab. Teisalt on lühendite kasutamine võimalus edastada teksti programmis, kus on mahupiirang. (Hennoste, Pajusalu 2013) Olgugi, et mahupiirangud on paljudes platvormides ära kaotatud, võisid varasemad piirangud jälje jätta ning ollakse harjunud kirjutama sõnu lühendades.

Lühendsõnadest rääkides on oluline otsustada, mida lühendina arvestada. Kasiku sõnul on lühendsõna lekseem, kust on jäetud ära osa sõnatüvest ning on tavaliselt lihtsõna ehk ühetüveline sõna (Kasik 2015). Lühendsõnad peaksid Vare seisukohast vastama kuuetele kriteeriumile: see peab olema pikemast vormist lühem, lühemad vormid peavad olema hiljem moodustatud, neid hääldatakse nii nagu kirjutatakse, „osaline häälduse ja kirjakuju identiteet: nad sisaldavad pikkade vormide häälduse ja kirjpildiga seotud osi“ (Vare 2014: 348), mõlemad vormid on omaette nimetamisüksused ja tähistavad sama asja (Vare 2014). Vare (2014) sõnul on lühendatud ükskõik millist keeleüksust, mis ei ole tingimata kärbitud sõna lõpust, vaid võib olla koondatud ka keskelt. Lühendid on Kasiku (2015) sõnul mitteformaalsed ja mängulised, nagu seda on ka slängisõnad, mistõttu on ka slängisõnade seas lühendeid (*õps > õpetaja, esta > eesti keel*).

Tähelepanu saab pöörata ka lühendite moodustusviisidele.

Kasiku sõnul on sõnade lühendamiseks kolm varianti:

1. Moodustatakse ühe- või kahesilbiline tüvi, jättes ära sõna lõpuosa (*aku* ehk *akumulaator*, *stipp* ehk *stipendium*). Siia alla kuuluvad ka lihtsõnad, mis kaotavad ära sõna teise osise ning sõna tähendust edastab sõnatüvi (*auto* ehk *automobiil*, *kilo* ehk *kilogramm*).
2. Mitmeosalistest sõnadest võetakse juurmorfeemide algus, mis liidetakse omavahel kokku, olles n-ö sulandunud (*veski* ehk *vesi + kivi*, *sudu* ehk *suits + udu*).

3. Lühendeid moodustatakse sõnaühendi esimestest tähtedest ja neid hääldatakse tähe kaupa või sõnana (*PR* ehk *pee-ärr* ehk *public relations*, *SKT* ehk *eskatee* ehk *sisemajanduse kogutoodang*). (Kasik 2015)

Haiba (2006) ja Hennoste (2013) on välja toonud, et sõnu lühendatakse sarnaselt inglise keelele ka näiteks vokaalide ärajätmisega. Inglise keelest võib näiteks tuua sõnad *sry* (*sorry*), *plz* (*please*), eesti keeles sõna *krt* (*kurat*), *pmst* (*põhimõtteliselt*) ja *rsk* (*raisk*) (Haiba 2006). Lühendeid kasutatakse ka mitmesõnaliste fraaside asemel, mille kirjapanek võtab aega ja mahtu, nendeks on näiteks *jne* (*ja nii edasi*). Inglisekeelsetest fraasidest on võetud ka kasutusele lühendid *asap* (*as soon as possible*) ja näiteks *btw* (*by the way*). (Hennoste, Pajusalu 2013) Haiba (2016) uurimusest on selgunud, et lühendsõnades on näha inglise keele mõju suurenemist, sest ingliskeelsete lühendite kasutus aina tõuseb. See võib tekitada aga olukorra, kus eestikeelsed lühendid jäävad ingliskeelsete varju. Selle põhjal saan eeldada, et ka minu uurimistöös võib välja tulla inglise keele mõju. Inglisekeelsete lühendite moodustusviis on enamasti teistsugune, seal kasutatakse fraaside puhul sõnade esimesi tähti, näiteks võib tuua lühendi *LOL* (*laughing out loud*), mis väljendab naeru (Haiba 2016: 27). Ka Kasiku (2015) lühendamisviisidest on näha, et esitähedega lühendsõnu moodustades, on palju selliseid näiteid, mis on ingliskeelsed ning on paljudele inimestele üheselt mõistetavad (*WC* ehk *water closet*, *PR* ehk *public relations*). See, kas lühendite seas on ingliskeelsete lühendite osakaal eestikeelseid lühendeid varju jätnud, ongi üks osa, mida selles töös analüüsima hakkam.

2.4. Varasemad uuringud lühendite kasutamisest Eestis

Varasemalt on Eestis netikeelt uuritud, kuid minu teada ei ole tööd, mis keskenduks ainult lühenditele. Esimesi nähtusi netis kõneldavast keelest uuris Sigrid Salla (1997), kes keskendus jututoakeelele ehk keelevariandile, mida kasutatakse elektrooniliselt eemal viibiva vestluspartneriga. Ilmnes, et jututoakeelel on ühisjooni nii suulise kui kirjaliku keelega (Salla 2002). Vokksepp (2013) on uurinud internetikeeles *kas*-küsimuste grammatilisi vorme ja suhtlustegevusi MSN-vestlustes. Ta leidis, et põhilisteks vahenditeks olid *kas*-küsisõna ja küsipartikkel *vä* ja teise poole pöörduti enamasti

infosoovi tõttu (Vokksepp 2013). Oper (2013) on uurinud lühendeid Facebooki keelekasutuses. Lühendeid on oma bakalaureusetöös uurinud ka Haiba (2016), kelle tööst selgus, et 2001.–2008. aasta Planet Foorumi korpusandmete põhjal luuakse eestikeelseid lühendeid peamiselt vokaalide ärajätmisega nagu näiteks sõna *krt* (*kurat*), mis oli ka kõige sagedamini kasutatud sõna. Levinumad lühendid olid ka *pmst* (*põhimõtteliselt*) ja *rsk* (*raisk*).

Lühendeid ei kasutata ainult veebis, vaid ka standardkeeles. Tender (2000) käsitleb oma artiklis teiste uuringute tulemusi ning ta on välja toonud, et kuigi seitsmendast sotsioperioodist (periood, mis jääb 1914.–1944. aastate vahemikku, mil eesti keel sai ametlikuks riigikeeleks) tema käsitletud allikatest lühendite kasutust ei leitud, on üheksandast perioodist (1990. aastad) üksikuid lühendeid leida. Nendeks on näiteks Kaagvere Erikutsekooli õpilaste seas levinud lühend *AB*, mis tähistab *aborti* ja *AAS* ehk *armastan ainult sind*. Sõnaraiet on aga leitud mõlemal perioodil, vastavalt on toodud näideteks *loga* ehk *logaritm* ja *resto* ehk *restoran*. Varasema ajaga võrreldes on näha, et lühendid on ajas muutunud, kuid on ka neid, mida kasutatakse siiani.

2.5. Eesti noorte internetikasutus

Kuna tehnoloogia areng ja interneti kasutamine on hüppeliselt tõusnud, siis veedavad ka noored internetis rohkem aega. (Omar, Miah 2012) 2014. aastal küsitletud noortest kasutas internetti suhtlemiseks 90%. 2018. aasta eesti noorte internetikasutuse harjumuste kordusuuring näitas, et internet on muutunud teismeliste jaoks igapäevaselt vajalikumaks ning seda kasutab peaaegu 97% 9–17-aastastest noortest. Internetti kasutatakse terve päeva jooksul tehes samaaegselt erinevaid tegevusi. (Siibak 2020; Vihalemm jt 2017)

Interneti kasutamise määr sõltub Siibaku (2020) sõnul mitmetest teguritest. On leitud, et mida vanemaks laps saab, seda rohkem veedab ta aega internetis (Omar, Miah 2012; Siibak 2020). Selgunud on ka see, et erinevalt tüdrukutest sisustavad poisid veebis rohkem aega. Eestis on ka leitud, et rohkem kasutavad internetti vene keeles kõnelevad lapsed. (Siibak 2020)

Tegevused, milleks internetti kasutatakse, on ajas muutuvad. MeeMa uuringu kohaselt kasutab eri suhtluskanaleid suhtlemiseks 90% 15–19-aastastest noortest. 61% kasutab nutivahendeid SMS sõnumite saatmiseks, 68% sotsiaalvõrgustikes suhtlemiseks (*Twitter*) ja 62% kiirsuhtlusäppide kaudu suhtlemiseks (*Skype, Facebook, Messenger*). Selgus, et noored on ka agarad muusika kuulajad ja filmide vaatajad, mida on teinud vastavalt 70% ja 66% vastanud noortest. (Vihalemm jt 2017) 2018. aastal tehtud EU Kids Online küsitlusuuring näitab, et kaheksa aastaga on internetis suurenenud meelelahutuse vaatamine ning peamiselt jälgitakse erinevaid *youtuber*'eid. Palju kasutavad Eesti noored internetti pereliikmete või sõpradega suhtlemiseks ja sotsiaalmeedia kasutamiseks. (Siibak 2020)

Interneti suurema kasutamisega on arenenud ka teismeliste digipädevused. Noortel on piisavalt teadmisi, kuidas internetis õigesti käituda, et ohte vältida. Lihtsamaid tegevusi, näiteks kontaktide lisamist/eemaldamist ning äppide allalaadimist oskavad teha peaaegu kõik, kuid ebakindlalt tuntakse end veebilehti luues või programmeerides. (Siibak 2020)

3. Meetod

Minu bakalaureusetöö on korpusuuring. Uurimismaterjalina kasutan „Teismeliste keel Eestis“ (edaspidi TeKE) projekti raames loodavat keelekorpus. TeKE eesmärk on luua korpus, mis võimaldab uurida teismeliste suulist ja kirjalikku keelekasutust. Projekti raames kogutakse nii suulisi vestlusi kui ka tšatte (ingl *chatte*), mis on toimunud kiirsuhtlusäppides. Uuritakse, kas ja kuidas erineb nii netikeele kui suulise keele kasutus vanuseti, sooti, piirkonniti. Valisin TeKE projekti, sest selle andmebaasi näol on tegu mahuka kaasaegse andmestikuga noorte tšätisõnumites kasutatavast keelest, mis võimaldab laiapõhjaliselt uurida noorte omavahelist sõnumite keelt. Töös keskendun kirjalike vestluste analüüsimisele, sest nendes kasutatakse lühendeid rohkem. Korpuse abil saan ma uurida, milliseid lühendeid noored kasutavad ja mis funktsioon lühenditel nende suhtluses on.

Valimi moodustavad TeKE projektis osalenud noored 4.–10. klassidest. Kokku oli 97 osalejat vanuses 10–18 eluaastat (keskmine 14,7). Projektis osales 67 tüdrukut ja 30 poissi. Piirkondlik ja sooline jaotus on näha tabelist 1. Peamiselt pärinevad vestlused Messengerist, kuid üksikuid näiteid oli ka Snapchatist ja Discordist.

Tabel 1. Kõnelejate jaotus.

Piirkond	Tüdrukud	Poisid	Kokku
Tallinn	22	10	32
Tartu	19	9	28
Kuressaare	15	7	22
Antsla	11	4	15
Kokku	67	30	97

Osalesin ka ise TeKE projektis, kus minu ülesanne oli lühendite märgendamine. Märgendamine toimus Inceptioni programmis. Projekti raames märgendasime koodivahetust ja lühendeid, murret ja lühendatud kõnekeelsuseid sõnu (suulises keeles

laialt levinud sõnad). Alustati failide märgendamise, kõik märgendamisel osalenud tegid enda märgendatud failidele kontrolli, mille järel teine projektis kaasa lööv inimene kontrollis faili üle. Märgendamiste vahepeal toimusid ka arutelud Zoomi vahendusel selleks, et ühtlustada ja selgitada märgendamise põhimõtteid.

Lühendid on aja jooksul muutunud ja on leitud väga palju uut andmestikku. Lühendite jaotuse moodustasin lähtuvalt lühendite keelelisest struktuurist ja sellest, milliseid lühendeid teismelised enim kasutavad. Lühendamise viise vaata tabelist 2.

Tabel 2. Lühendamise viisid.

Kategooriad	Selgitus	Näited
1. Kärbe ja sõnaraie (CUT)	Lühendid, mille algsest sõnast on jäetud välja vokaale ja silpe (kärbe) või sõnu lõpust lühendatud (sõnaraie)	<i>pmst</i> (põhimõtteliselt), <i>k</i> (<i>okei</i>), <i>bro</i> (<i>brother</i> ehk <i>vend</i>), <i>lic</i> (<i>lihtsalt</i>)
2. Initsiaalid ja akronüümid (INIT)	Lühendid, milles on kasutatud sõnade ja väljendite algustähti	<i>omg</i> (<i>oh my god</i>), <i>lol</i> (<i>laughing out loud</i>), <i>mt</i> (<i>mis teed</i>)
3. Kõnekeelsus (KON)	Lühendid, mis on juba suulises keeles laialt levinud ning mida ei arvestata CUT kategooriasse kuuluva sõnana oma rohke igapäevase kasutuse tõttu	<i>õps</i> (<i>õpetaja</i>), <i>lännu</i> (<i>läinud</i>), <i>siuke</i> (<i>selline</i>), <i>suht</i> (<i>suhteliselt</i>)
4. Häälduspõhised lühendid (PRON)	Lühendid, millel on häälduspõhine kirjapilt	<i>miksai</i> (<i>miks sa ei</i>), <i>maitea</i> (<i>ma ei tea</i>), <i>saled</i> (<i>sa oled</i>), <i>kinda</i> (<i>kind of</i> ehk <i>suht</i>), <i>va/vä</i>
5. Üksikjuhtumid	Lühendid, mida on liiga vähe, esineb vaid üksikutel kõnelejatel või millest ei saa aru	<i>1p</i> (<i>esmaspäev</i>), <i>2p</i> (<i>teisipäev</i>)

Enne andmete analüüsimist on oluline mainida, et lühendina käsitletud sõna on võib olla küll lühendatud, kuid venituste ja sõnakorduste tõttu on lühendi kirja pilt esialgsest sõnast ikkagi pikem (*plzzz* ehk *palun*, *jnejne*). Olenemata sellest, et lühend on pikem kui algne sõna, peetakse seda selles töös ikkagi lühendina, kuna on kasutatud lühendamise viise. Kõikide failide peale oli sõnu kokku 58 063, millest 41 127 sõna olid nais- ja 16 936 meeskõnelejate kirjutatud. Kokku märgendati 3051 lühendit. Inglisekeelseid lühendeid oli kokku 652. Lühendite jaotust vaata tabelist 3.

Tabel 3. Lühendite kasutussagedus.

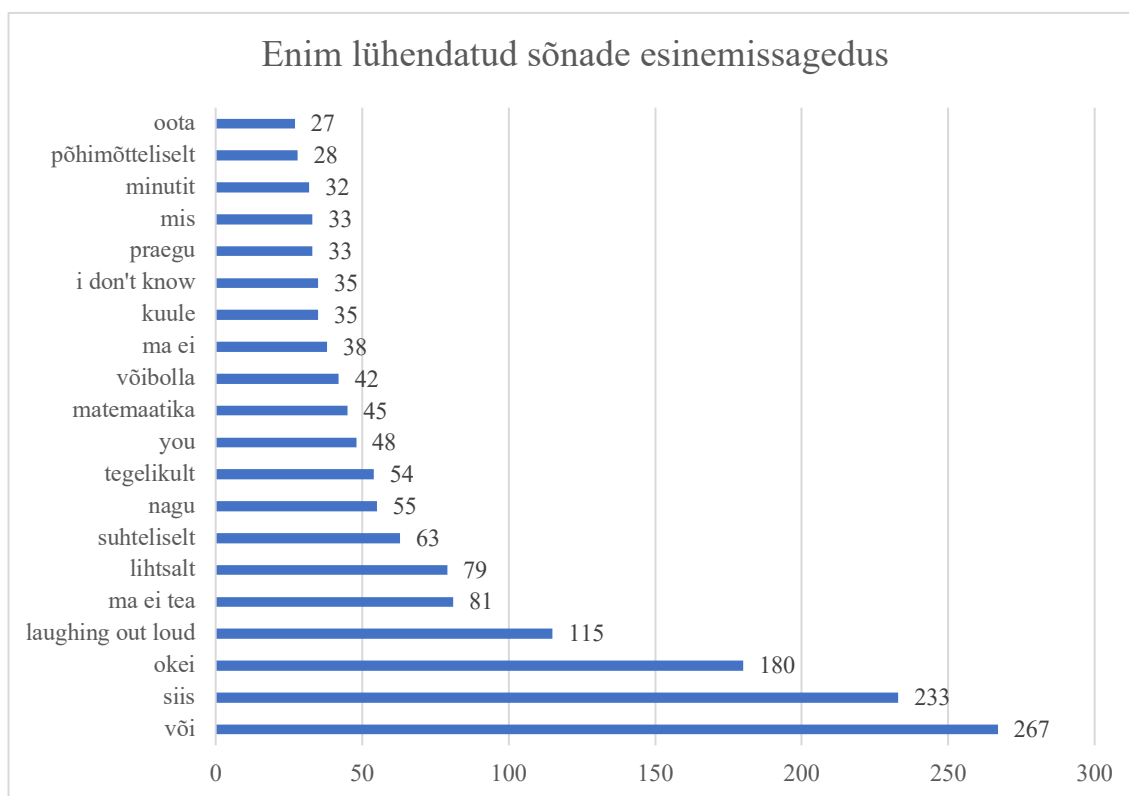
kategooria	est	eng	rus	kokku
CUT	1127	148	1	1276
INIT	427	341	0	768
KON	596	4	0	600
PRON	248	159	0	407
	2398	652	1	3051

Lühendite analüüsimiseks kasutan nii deskriptiivset kvantitatiivset kui ka kvalitatiivset analüüsi. Kirjeldava analüüsi puhul jälgin, kuidas lühendid jaotuvad. Kvalitatiivses analüüsis kirjeldan erinevate näidetega teismeliste üldist netikeele kasutust. Analüüsin ka vanuselisi ja soolisi erinevusi.

4. Analüüs

4.1. Sõnade kasutussagedus

Kõigepealt uurin sõnade kasutussagedust ehk vaatan, millised sõnu on noorte vestlustes lühendatud. Enim lühendatud sõnad kuuluvad peamiselt kärpe/sõnaraie (CUT) ja initsiaalide/akronüümide (INIT) kategooriasse. Lühendatud sõnade esinemissagedust on oluline mainida, sest on sõnu, mida lühendatakse mitmel eri viisil ning võib ka juhtuda, et lühendid jaotuvad eri kategooriatesse. Joonisel 1 on kujutatud lühendatud sõnade esinemissagedused.

Joonis 1. Enim lühendatud sõnade esinemissagedus.

Nagu jooniselt 1 on näha, siis enim on kasutatud sõna *või*, mille lühendamise variandid kuuluvad nii initsiaalide/akronüümide kui ka häälduspõhiste lühendite kategooriasse. Initsiaalide/akronüümide kategoorias kasutatakse lühendivarianti *v*, häälduspõhiste lühendite kategoorias aga peamiselt häälduspäraselt kirjutatud lühendeid *va/vä*. Tegemist

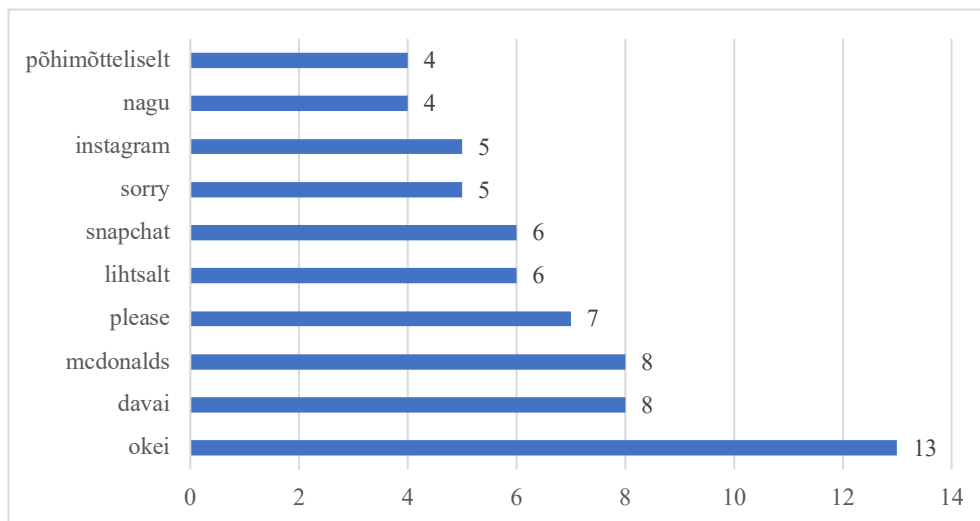
on küll ühe sõna lühenditega, kuid neil on erinev tähendus – kui *va/vä* on tavaliselt kasutatud küsisõnana, siis *v* võib olla nii küsi- kui ka sidesõna rollis. Sageduselt järgneva kahe sõna *siis* ja *okei* lühendid *ss* ja *oki, oke* ning *k* kuuluvad aga hoopis kärpe/sõnaraide kategooriasse, sest lühendid on moodustatud jättes ära erinevaid vokaale.

4.2. Lühendite kirjepildi varieeruvus

Netikeele lühenditest rääkides on oluline uurida ka seda, kuidas lühendite kirjepilt varieerub. Varieerumist kohtab tähtides palju – sõnadel on mitmeid lühendamisi, tähevenitusi (*plzzz*) ja sõnakordusi (*jnejne*). Järgnevalt vaatame lühendite eri variante kategooriate kaupa. Netikeelel on oma vaikumisi kokkulepitavad, mida järgitakse, näiteks nii suulise kui ka kirjaliku keele rakendamine. Kuna sellise keelevariandi kasutajaid on väga palju, siis on ka igaühe idiolektis kasutusel oma variandid. Mida rohkem on kirjepildis näha variatsiooni, seda mitmekesisemad on suhtlejate keelevalikud. Netikeeles kasutataksegi lühendeid mitmekesiselt. Järgnevalt vaatamegi kategooriate kaupa, kui palju erineva kirjepildiga lühendeid on teismelised oma tähtides kasutanud. Varieeruvust võrreldakse lühendamise kategooriate kaupa.

4.2.1. Kärpe ja sõnaraide (CUT) kategooria

Kärpe/sõnaraide kategooriasse kuuluvad lühendid moodustatakse kasutades peamiselt kärbet või sõnariiet. Kärpe puhul moodustatakse lühend eemaldades sellest üksikud tähed (peamiselt vokaalid), sõnariie puhul kärbitakse sõnalõppu. Sõnalõpu analüüsimisel on oluline, et ühe tähe eemaldamine sõnalõpust ei kuulu sõnariie vaid kärpe hulka. Lühend on kategoriseeritud sõnariiena, kui on eemaldatud silp, suurem osa sõna teisest poolst või enam kui paar tähte, seetõttu kuulub sõnariie alla lühend *dav* ehk *davai*, kuid mitte lühend *oke* ehk *okei*.

Joonis 2. Enim varieeruvate CUT-kategooria sõnade eri lühendivariantide arv.

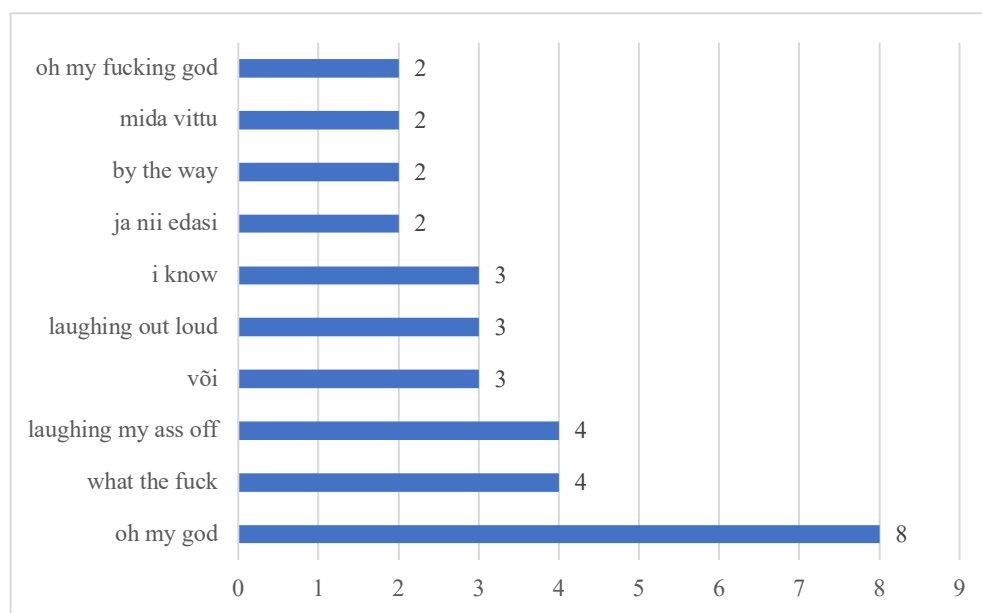
Nagu eelnevalt jooniselt (vt joonis 2) näha, on kärpe/sõnaraide kategoorias suurim kirja­pildi varieeruvus (13 erineva kirja­pildiga) sõnal *okei*. Sõna *okei* on enim lühendatud kujul *oki*, mida kasutati 75 korda. 39-l korral kasutati ka varianti *oke* ja *k*, vähem variante *okiii*, *okee*, *okeoke* ja *kk*. Kaheksa erinevat lühendusvarianti on ka sõnadel *davai* ja *McDonalds*. *Davai* puhul on 14-l korral kasutatud varianti *dav*, üksikuid kordi on mainitud tähemärgiliselt venitatud variante (nt *davv*, *davvvvvvv*) ja *tav*, *dv* ja *dava*. Nagu näha, moodustatakse sõna *davai* lühendeid vokaale ära jättes. Lühendis venitatakse täishääliku asemel pigem kaashäälikut, mis võib tuleneda sellest, et kirjutatakse nii, nagu seda sageli hääldatakse (pika väljavenitatud *v*-ga, *davvvvvvv*). Huvitav on aga see, et *davai* korral esineb *t* ja *d* varieeruvust, kuid eelnevalt välja toodud sõna *okei* puhul *k* ja *g* varieeruvust ei ole. Põhjus võib peituda selles, et kasutades sõna *davai* või selle lühendatud variante, saab häälikut nii nõrgalt kui tugevalt hääldada, ilma et hääldus kõlaks kummalisena. Hääldades sõna *oge*i või *og* tekib olukord, kus need variandid ei kõla loomulikuna.

McDonald'si puhul on tarvitatud peamiselt sõnaraiet. Enim on rakendatud kirja­pilti *mc* ja *mac*. Eelnevate näidete puhul on näha, et *McDonalds*it lühendatakse vastavalt inglise keele algsest kirja­pildist ja ka hääldusest lähtuvalt. Teiste variantidena on kasutusel variandid *mäk*, *mäkk*, *mak* ja *määkk*, mis on eestipäraselt kirjutatud variandid. *Ä* ja *a*

jättes on endiselt aru saada, millest on juttu, ei tunnegi noored vajadust täispikka nime välja kirjutada, mistõttu kasutatakse vaid sõna esimest poolt.

4.2.2. Initsiaalide/akronüümide (INIT) kategooria

Järgnevalt analüüsitakse initsiaalide/akronüümide kategooria lühendite varieeruvust. Selle kategooria lühendeid moodustatakse sõna või väljendi esitähtedest. Kuna sellesse kategooriasse kuuluvad sõnad ja väljendid on kindlama moodustusviisiga kui teistes kategooriates, siis on ka vähem kirjpildi varieeruvust. Joonisel 3 on näha kõige suurema kirjpildi varieeruvusega sõnu.

Joonis 3. Enim varieeruvate INIT kategooria sõnade eri lühendivariantide arv.

Tabelit vaadates jääb silma, et päris palju on kasutusel ingliskeelseid lühendeid ja nende hulgas on ka vandesõnu. Enim lühendatud väljend kategoorias on *oh my god* ehk *issand jumal*. Enim ehk 16-l korral on kasutatud varianti *omg*, kuid korra on kasutatud ka varianti *omk*. Teiste variantide puhul on mängitud tähekordustega, näiteks *omgg*, *omggg*, *omkkk* ja *ommmmmggggggggggggggg*. Tegu on jällegi emotsionaalse, tavaliselt pigem negatiivse varjundiga sõnaga, mida kasutatakse, kui miski on ootamatu. Selle väljendi puhul on näha

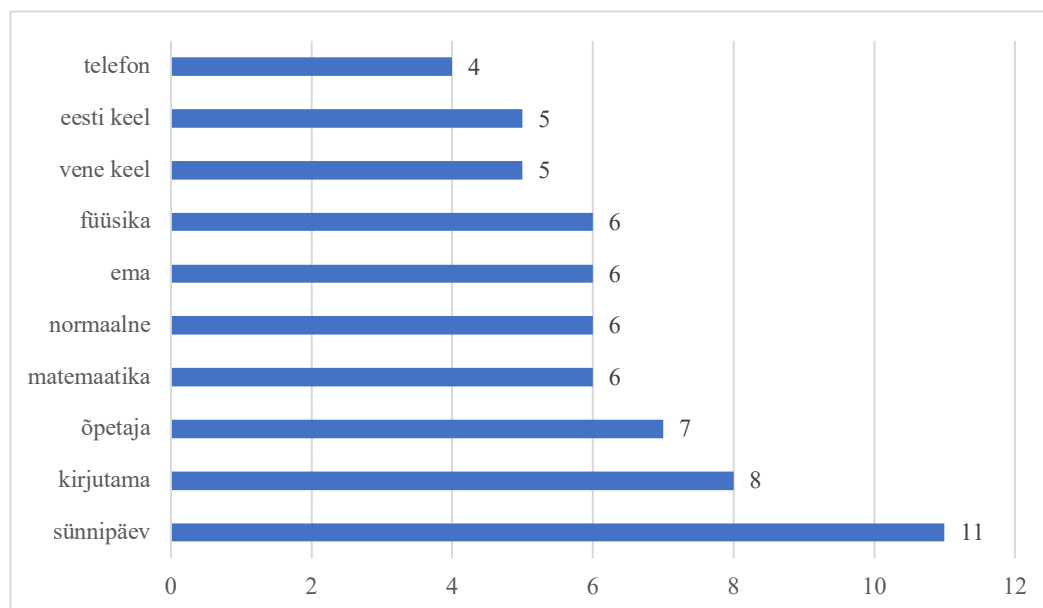
sarnast nähtust kärpe/sõnaraide kategoorias mainitud sõnaga *please*, kus noored rõhutavad oma tundeid ning tahavad oma emotsionaalsest seisundist teistele märku anda.

Lühendi varieeruvuse rohkuselt on järgmisel kohal väljend *what the fuck* ehk *mida kuradit*. 13-l korral on mainitud lühendit *WTF*, sellele lisanduvad veel kolm varianti, kus on tähti juurde lisatud – kasutatud on lühendeid *wtf*, *WTF* ja *wtf*. Kirjapildist on näha, et rakendatud on ühe ja sama tähemärgi kordusi, et enda emotsiooni ja reaktsiooni rõhutada, samuti intensiivistatakse suurtähtedega öeldut. Sarnane olukord on väljendiga *laughing my ass off* (naerust püksi tegema), kus on üksiktähtedega kirjutatud *lmao* välja 7 korda, kuid *lmaooo* on kasutusel neljal korral. Korra on mainitud *lmaoo* ja *lmaooehshsh*. *Laughing out loud* asemel on 112-l korral kasutuses lühend *lol*, mille puhul on kasutatud jällegi venitust *loooooooooool*. Samas on lühendit kirjutatud ka variandina *lololol*, mitmekordselt on kirjutatud *i know* ehk lühendi *ik* kõrval varianti *ikik*. Sarnase kirjapildiga on 14-l korral esinenud *ja nii edasi* lühend *jne*, ka variant *jnejne*. Sõnakorduste kasutamise viisidest on näha, et sellega tahetakse sõna rõhutada. Lühendi *jne* sõnakordus võib viidata ka pikale loetelule.

Varieerub ka sõna või lühendikasutus. 223 korral on tarvitatud või puhul lühendit *v*, 22-l *w*. Ühel korral on kasutatud mitmekordselt *v* kirjutamist. *V* on üldkasutatav lühend, mistõttu on selle laialdane kasutus mõisteta. *W* toob keelde mängulisust ja vaheldust tavapärasele keelekasutusele.

4.2.3. Kirjapildi varieeruvus kõnekeelsuse (KON) kategoorias

Järgmisena on toodud välja kõnekeelsuse kategooria. Sellesse kategooriasse on paigutatud lühendid, mis on kasutusel igapäevases suhtluses. Kõnekeelsete lühendite kirjapildi varieeruvust vaata jooniselt 4.

Joonis 4. Enim varieeruvate KON kategooria sõnade eri lühendivariantide arv.

Enim esines erisugust lühendatud kirjepilti sõnal *sünnipäev*. Kasutatud on lühendit *sünna*, samas esines ka lühendites mängulisust – *ü* asemel oli kasutatud tähte *y* ehk lühendiks oli *synna*. Varieerus ka sõna *kirjutama*, mille puhul oli sagedasemaks lühendivariandiks *kirjama*. Sõna *õpetaja* lühendati enim variandiga *õps*, kuid esines ka täpitäheta variant *ops*. Täpitähe puudumist võib seostada nutitelefonide klaviatuuride tehniliste lahendustega ehk mõndadel klaviatuuridel saab kiiremini kätte *o* kui *õ*.

38-l korral on kasutatud *matemaatika* asemel lühendit *mata*. Sõna *normaalne* asemel on rakendatud peamiselt lühendit *norm*, mille seas on ka *normid* ja *normim*. Kahel korral on kasutusel variant *normnorm* ja ühel korral variant *normi*. *Normnorm* tähendusest arusaamiseks on mõistlik vaadata konteksti (näited 1 ja 2). Selgub, et seda lühendit on kasutanud üks ja sama inimene erinevates vestlustes. Tegu võib olla idiolektiga ehk ühele keelekasutajale iseloomuliku keelekujuga, mida on rakendatud kaasvestleja vastusele reageerimiseks. Lühendivariant kujutab *okei*-le sarnast varjundit. Idiolekte võib andmeid analüüsidest veel leida, kuid neid pikemalt ei käsitleta, sest need pole antud töö fookuses.

(1) K1:Lähed ss pärnusse?

K2: Mhm

K1: Aa *normnorm*

(2) K1: Jouu kuidas läheb?

K2: Hästi. Ja sul?

K1: Aa *normnorm* käib kah, Mis teete ss

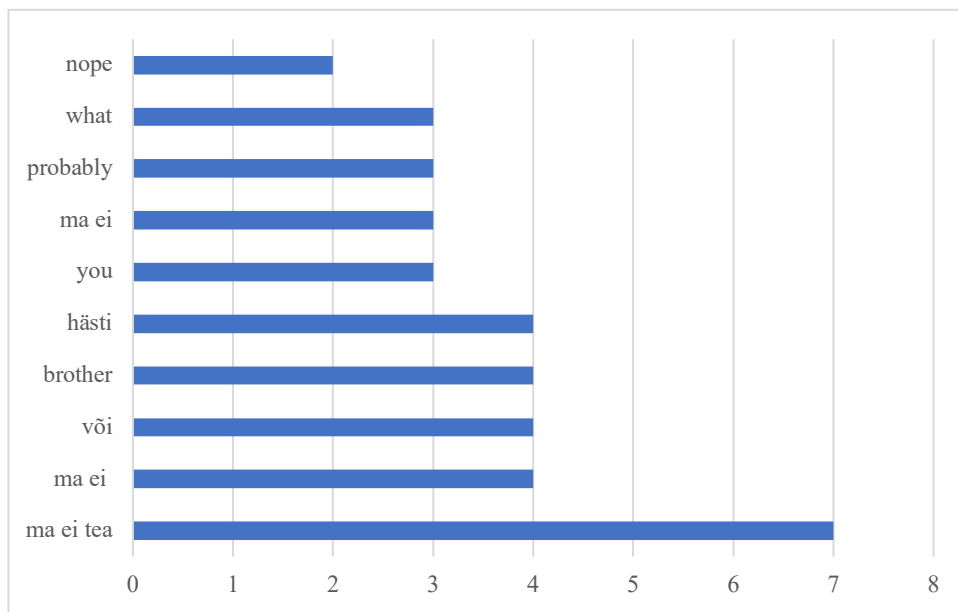
Märgendamisel jäeti kõnekeelsuse kategooriasse ka *emps*, mis tuleneb sõnast *emme*. Põhjus, miks *emps* kuulub lühendi alla, seisneb selles, et suulises keeles on see lühem (üks silp kahe asemel). Samuti on *-ps* lõpp produktiivne lühendamise viis (nt *kaups*), millest pole tähtekstide kontekstis palju juttu olnud. Sellist argituletust moodustatakse sõnaraidele liite *-s* lisamisega, näite puhul lisandub nende vahele ka konsonant (Põlma 2016).

Varieeruvuse rohkuselt järgmised sõnad on lisaks *matemaatikale* erinevad õppeainete nimetused: nendeks on *füüsika*, *vene* ja *eesti keel*. Tulemustest nähtub, et õppeaineid lühendatakse jätkuvalt sarnaselt sellele, nagu neid lühendati 1920. ja 1990. aastate vahel. *Füüsikat* on peamiselt lühendatud lühenditega *füsa*, *füss* ja *fuss*, mida on mitut moodi käänatud. Kõige rohkem ehk viiel korral on mainitud *füsa*, neljal korral *fussat*. Täpitähtedeta variandi kasutust võib jällegi seletada sellega, et netikeeles on viimasel ajal kasutuses üha vähem täpitähti ja minnakse üle ameerika- või inglispärasele klaviatuurile (Hennoste, Pajusalu 2013). Varieeruvuse rohkusest kümnendal kohal on *telefon*, mille puhul on enim kasutatud lühendit *telo*.

4.2.4. Häälduspõhine (PRON) kategooria

Häälduspõhiste lühendite kategooriasse kuuluvad lühendid, mida on häälduspäraselt kirjutatud. Joonisel 5 on kujutatud kategooria lühendivariantide varieeruvus ühe sõna puhul. Enim on teistsuguse kirjapildiga lühendeid kasutatud väljendi *ma ei tea* puhul, mis on kirjutatud seitsmes eri variandis. 62-l korral on kasutatud lühendit *mdea* ning korra on

mainitud ka häälikuliselt venitatud varianti *mdeaaaaa*. 7 korda on kasutatud *maitea*, kolmel korral *mde* ja *mtea*. Kaks korda on kirjutatud varianti *madea* ja korra *maetea*. Nagu näha, on selles väljendis tähtede kasutamisega oluliselt rohkem mängulisust. *Mdea* tundub sarnaselt *v* kasutamisele initsiaalide/akronüümide kategoorias üldkasutatava lühendina.

Joonis 5. Lühendivariantide varieeruvus ühe sõna puhul (PRON kategoorias).

Enamus sõnadest moodustatud lühenditest kuuluvad konkreetsetesse kategooriatesse, kuid on erandeid, kus üks ja sama lühend võib kuuluda eri kategooriatesse. Lühendeid analüüsid on näha, et teismeliste keelekasutuses on lühendeid, mida lühendataksegi mitut moodi. Üheks näiteks saab tuua sõna *või*, mida on lühendatud nii initsiaalide/akronüümide kui ka häälduspõhiste lühendite kategoorias. Esimesena mainitud kategoorias on kasutatud lühendit *v* ja *w*, teises kategoorias kasutatud aga häälduspäraseid variante *va/vä/wa/wä*. Kõik need näited kuuluvad häälduspõhisesse kategooriasse, kuid nad on kõik erinevad lühendid, sest algset sõna on lühendatud kahe eri lühendamisviisiga.

4.3. Lühendite kasutus eri keeltes

Alapeatükis analüüsin peamiselt ingliskeelsete lühendite, kuid ka üksiku venekeelse sõna põhjal moodustatud lühendi kasutust. Vaatan lühendite esinemissagedust kui ka nende jaotust kategooriate kaupa. Tabel 4 kujutab lühendite jaotust keelte kaupa. Tabelist on näha iga keele protsent igas kategoorias.

Tabel 4. Erinevates keeltes moodustatud lühendite osakaal.

KATEGOORIA		ENG	EST	RUS	KOKKU
CUT	Sagedus	148	1127	1	1276
	%	11,6%	88,32%	0,08%	100%
INIT	Sagedus	341	427	0	768
	%	44,4%	55,6%	0%	100%
KON	Sagedus	4	596	0	600
	%	0,67%	99,33%	0%	100%
PRON	Sagedus	159	248	0	407
	%	39,07%	60,93%	0%	100%
KOKKU	Sagedus	652	2398	1	3051
	%	21,37%	78,6%	0,03%	100%

Tsättides esines kokku 2398 eestikeelset lühendit, mis moodustas valdava enamiku (78,6%) kõigist andmebaasis fikseeritud lühenditest. Ligi veerandi (21,37%) lühenditest moodustavad ingliskeelsed (kokku 652 esinemisjuhtu). Nagu näha, kasutavad noored kõige enam eestikeelseid lühendeid.

Ingliskeelsetesse lühenditesse süvitsi minnes on näha, et enim on kasutatud lühendeid initsiaalide/akronüümide kategoorias ehk kasutatakse sõnade ja väljendite algustähti. Neid on moodustatud kokku 341 korda ehk 44,4% kõikidest ingliskeelsetest lühenditest. Kõik järgnevad lühendid on üle toodud lühenditena inglise keelest. Enim on kasutatud lühendeid *lol* (*laughing out loud*, 111 korda), *idk* (*i don't know* ehk *ma ei tea* 35 korda), *omg* (*oh my god*, 16 korda), *btw* (*by the way* ehk *muide*, 14 korda), *wtf* (*what the fuck*,

13 korda) ja *h* (*hour* ehk *tund*, 10 korda). Nagu näha, on kõige sagedamini kasutatud eelkõige väljenditest moodustatud lühendeid, sest nende lühendamine hoiab oluliselt kirjutamisel kuluvat aega kokku. Kuna netikeele plussiks on kiire suhtlusviis, siis on võimalikult lühidalt kirjutamine hea võimalus oma sõnu kiiresti edastada. Lühend *h* (*tund* ehk *hour*) on aga ametliku lühendina kasutusel ning on kõigile mõistetav. Miks ingliskeelsetest lühenditest initsiaale kasutatakse, võib seletada ka sellega, et ingliskeelsed väljendid, nagu on eelnevalt välja toodud, on laialt internetis levinud ja neid lühendatakse initsiaalide ja akronüümide kategooria järgi. Kuna noored veedavad palju aega eri veebikeskkondades ja suhtlusplatvormidel, kohtab just selliseid väljendeid ja nende lühendeid väga palju.

Tšättidest leiti ka üks venekeelse sõna põhjal moodustatud lühend *nhhj* ehk *nahhui*. Lühendi kontekst on näha näitest 1. *K* tähistab ühte vestluses osalenud keelejuhti. Nagu selgub, siis *nhhj* funktsioon on väljendada pahameelt. Rummi jt (2020) sõnul peetakse venekeelseid roppusi eestikeelsetest roppustest karmimateks, seega võime järeldada, et räägitu tekitab kõnelejas väga tugevat negatiivset emotsiooni. Kuna venekeelseid roppusi peetakse eestikeelsetest julmemateks, siis on võimalik, et keelekasutaja lühendamise eesmärk on öeldut „pehmemdada“ samaaegselt enda tugevat pettumust väljendades.

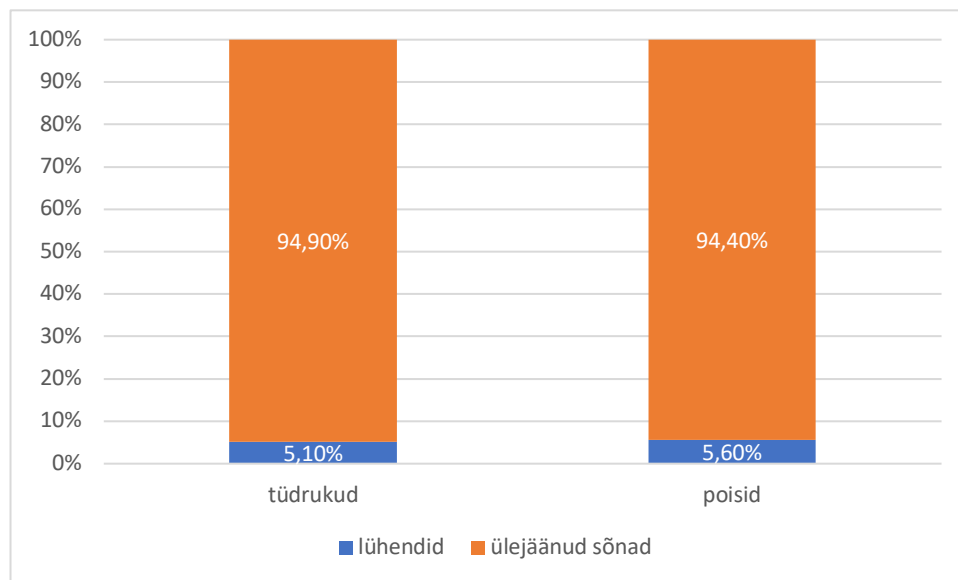
(3) *K*: Alla 18 ei lasta sisse

K: Tra blondiinid on ka 18 *nhhj*

Laialdane eesti keele kasutus võib tuleneda sellest, et see on projektis osalenud noorte emakeel ja lühendid on kõigile enamasti arusaadavad. Rolli võib mängida ka see, et kuna lühendid tulenevad ka slängisõnadest, mida on teismeliste keelekasutuses palju, siis kasutataksegi keele huvitavamaks tegemisel mängulisi lühendivariante näiteks sagedasti kasutatud lühendi *lih* asemel *lic*, *pls* asemel *plz*.

4.4. Lühendite kasutus poistel ja tüdrukutel

Nagu eelnevalt mainiti, oli lühendeid kokku 3051, millest 2099 esines tüdrukute ja 952 poiste kasutuses. Lühendite osakaalu sooti näeb jooniselt 7. Jooniselt nähtub, et lühendite maht on mõlema soo puhul võrdlemisi võrdne. Kõikidest tüdrukute kirjutatud sõnadest (41 127 sõna) moodustasid lühendid 5,1%. Kõikidest poiste kirjutatud sõnadest (16 936 sõna) moodustasid nende kasutatud lühendid 5,6%. Tulemuste põhjal võib öelda, et nii poisid kui tüdrukud kasutavad omavahel vesteldes samas mahus lühendeid ning sugu siin rolli ei oma.

Joonis 7. Lühendite osakaal sooti sõnade koguarvust.

Tabel 6. Erinevate kategooriate suhteline osakaal sooti.

SUGU		CUT	INIT	KON	PRON	KOKKU
POISID	Sagedus	390	246	170	146	952
	%	41%	26%	18%	15%	100%
TÜDRUKUD	Sagedus	886	522	430	261	2099
	%	42%	25%	20%	12%	100%

Tabelist 6 näeb, et kärpe/sõnaraide kategooria alla kuuluvad lühendid moodustavad 41% poiste ja 42% tüdrukute kasutatavatest lühenditest. Ühtlasi on see kategooria nii tüdrukute kui poiste enim kasutatud lühendikategooria. Nii poisid kui tüdrukud kasutavad tšättides enim lühendit *ss (siis)*, mida on näha tüdrukute ja poiste vestlustes vastavalt 180 ja 49 korda). Järgneb sõna *okei* lühendamise, mida lühendatakse vastavalt *k* ja *oki*, samas on mõlema soo puhul levinud ka variant *oke*. Mõlemad tarvitavad veel lühendeid *kle*, lühendavad sõna *lihtsalt* – poisid variandiga *lic*, tüdrukud nii *lic* kui *lih*. Poistele on iseloomulik *prg (praegu)*, *oot (oota)*, *dav* ja *pmst (põhimõtteliselt)* kasutus, andmetest nähtub tüdrukute suuremat lühendite *ngu (nagu)*, *kle*, *min* ja *ple (pole)* kasutust. Tulemustest on näha, et enim esinenud lühendite hulgas soolisi erinevusi välja tuua ei saa. Teismeliste netikeeles on välja kujunenud lühendid, mis on nende igapäevases kasutuses ja enamuse jaoks arusaadavad.

Initsiaalide/akronüümide kategooriat soosivad mõlemad võrdselt. Mõlema soo puhul on levinuim *v, lol, ns (niisama), idk*. Sõna *või* eelistavad tüdrukud lühendada ka variandiga *w*. Poisid kasutavad variante *wtf, btw* ja *lmao*, tüdrukud *omg, jne, nkn (niikuinii)* ehk on näha, et poisid tarvitavad initsiaale, mis tähistavad eestikeelseid sõnu ja akronüüme. Kui eestikeelseid sõnu tähistavaid initsiaalid ja akronüümid moodustavad 18% kõikidest eestikeelsetest lühenditest, siis kõikidest moodustatud ingliskeelsetest lühenditest on 47% ingliskeelsed initsiaalid ja akronüümid. Nii tüdrukud kui poisid kasutavad ingliskeelsetest lühenditest enim initsiaale (vastavalt 56% ja 47% kõikidest ingliskeelsetest lühenditest kuuluvad mõlema soo puhul initsiaalide ja akronüümide kategooriasse). Täpsema põhjenduse lühendite eelistusele annavad lühendite kasutuse funktsioonid (mida, milleks ja mis keeles väljendatakse). On võimalik, et teatud ingliskeelsed lühendid kannavad tugevamat emotsionaalsemat konnotatsiooni, kuid selleks tuleb neid analüüsida kvalitatiivselt koos kogu vestluskontekstiga.

18% poiste ja 20% tüdrukute kirjutatud lühenditest on kõnekeelsed. Enimlevinum mõlema soo puhul on *suhteliselt* lühend *suht*, mida esineb poiste seas 17 ja tüdrukute seas 46 korda. Populaarsusest teisel kohal on *tegelt (tegelikult)* kasutus, mille sagedused on vastavalt 10 ja 29 korda. Mõlema soo puhul on ka lühendi *norm* ehk *normaalne, telo* ehk

telefoni ja *mata* ehk *matemaatika* kasutust. Tüdrukute tekstides esineb rohkem kooliga seotud lühendeid: *õps* (*õpetaja*), *inka* (*inglise keel*), *geo* (*geograafia*). Sagedase õppeainete mainimise tulemused on pigem juhuslikud, rolli võib mängida see, milliste vestlusteemade kohta tähte saadeti. Tüdrukud saatsid projekti poistest rohkem vestlusi, kus puudutati kooliteemasid, poisid kõnelesid rohkem mängudest ja jooksvatest tegevustest, mistõttu on neil rohkelt kasutuses mitmesuguseid lühendatud tegusõnu: *kirjan* ehk *kirjutan*, *teind* ehk *teinud* ja *mõtsin* ehk *mõtlesin*).

Häälduspõhiste lühendite seas samuti suuri soolisi erinevusi ei esine. Kõige sagedamini esinevad sõnad olid mõlemal sool *mdea* (*ma ei tea*), mida mainisid poisid 11-1 ja tüdrukud 49-1 korral. Järgnes *mai* ehk *ma ei* kasutus, mida kasutati vastavalt 11 ja 34 korda. Sagedase kasutusega olid veel lühendid *u* (*you* ehk *sina*), *kinda* (*kind of*), *bruh* (*brother*), *ur* (*your* ehk *sinu*), *va* (*või*). Poisid lühendasid sõna *see* lühendiga *se* (*see*) ja *na* (*nope* ehk *ei*), tüdrukud kasutasid rohkem lühendeid *saled* (*sa oled*) ja *prolly* (*probably* ehk *arvatavasti*). Nagu näha, siis jällegi on nii poiste kui tüdrukute keelekasutuses sarnaseid lühendeid ning see, mis soost keegi on, ei määra ära tema keelise eelistusi.

Ingliskeelseid kärpe/sõnaraide kategooria lühendeid kasutatakse poole vähem kui eestikeelseid. Kuna vestlustes räägitakse enamjaolt eesti keeles, on eesti keeles palju sõnu, kus saab vokaale sõnast ära jätta nii, et arusaamine ei ole takistatud. Ingliskeelseid sõnu lühendades võib tekkida olukord, kus sõna lühendatakse ning ei saada aru, milline on algsõna. Arusaamine võib olla raskendatud, sest tegemist ei ole oma emakeelega, sestap võidakse ingliskeelseid lühendeid vähem rakendada. Eestikeelsed lühendid on keelerepertuaaris esimesena kättesaadavad ja noored saavad nendest paremini aru. Võõrkeelseid väljendeid ning sõnu kasutataksegi vähem.

Tabel 5. Eesti- ja ingliskeelsete lühendite kasutuse sagedus sooti.

SUGU		ENG	EST	RUS	KOKKU
POISID	Sagedus	238	714	0	952
	%	25%	75%	0%	100%
TÜDRUKUD	Sagedus	414	1684	1	2099
	%	19,72%	80,23%	0,05%	100%

Tabelist 5 selgub, et nii tüdrukud kui ka poisid tarvitavad lühendeid sarnaselt. Nagu eelnevalt mainiti, on teismeliste tsättides pigem kasutatud eestikeelseid lühendeid, kuid ingliskeelseid lühendeid on rakendanud 25% poistest ja 19,72% tüdrukutest.

Ingliskeelsetest lühenditest on mõlemad sood tarvitanud lühendeid *u* (*you*), *lol* (*laughing out loud*), *idk* (*i don't know*), *btw* (*by the way*), *kinda* (*kind of*), *wtf* (*what the fuck*). Poisid on enim kasutanud järgnevaid lühendeid: *bruh* (*brother*), *k* (*okay*), *ur* (*your*) ja *vr* (*virtual reality* ehk *virtuaalreaalsus*). Tüdrukud on rakendanud lühendeid *omg* (*oh my god*), *plz* (*please*), *tho* (*though* ehk *kuigi*), ja *h* (*hour*).

4.5. Lühendite kasutus ja vanus

Vanuseti lühendite kasutuse uurimiseks jagasin kõnelejad kolme vanuserühma: 10–12, 13–15 ja 16–18. Et analüüsida vanuselisi erinevusi lühendite kasutuses, on tabelis 8 välja toodud, kui suur on lühendite osakaal iga vanuserühma kasutuses ning kui palju on igas vanuserühmas iga kategooria lühendeid. Iga vanuserühma kohta teen sagedamini esinenud lühenditest eraldi tabelid.

Tabel 8. Erinevates vanuserühmades enim kasutatud lühendite sagedus kategooriate kaupa.

KATEGOORIA		10-12	13-15	16-18
CUT	Sagedus	309	395	572
	%	46%	41%	40%
INIT	Sagedus	204	250	314
	%	31%	26%	22%
KON	Sagedus	76	151	373
	%	11%	16%	26%
PRON	Sagedus	78	159	170
	%	17%	17%	12%
KOKKU	Sagedus	667	955	1429
	Protsent	100%	100%	100%

4.5.1. 10-12 aastased

10–12-aastaste 10 kõige sagedasemat lühendit on *ss*, *lol*, *v*, *k*, *ms*, *mai*, *nsm*, *mks*, *oki*, *w*. Lühendite kategoorilist jaotumist vaata tabelist 9. Veerg S viitab sagedusele ehk mitu korda lühendit esineb. Nende keelekasutuses on mitmeid lühendeid, mida teistes vanusegruppides ei ole. Nendeks on näiteks sõnast *miks* tulnud lühend *mks* (15 esinemisjuhtu) ja *umb* ehk *umbes* (3 esinemisjuhtu), *gm* ehk *tere hommikust* (*good morning*) (5 esinemisjuhtu), *vr* ehk *virtual reality* (4 esinemisjuhtu).

Tabel 9. 10–12-aastaste kõige sagedamini kasutatud lühendid igas kategoorias ja nende esinemissagedused.

CUT	S	INIT	S	KON	S	PRON	S
ss (siis)	61	lol (laughing out loud)	44	telo (telefon)	7	mai (ma ei)	2 2
k (okei)	28	v (või)	41	hella (helista)	4	va (või)	7
ms (mis)	27	ns (niisama)	17	sunna (sünnipäev)	4	se (see)	5
mks (miks)	15	w (või)	12	nortsi (Noarootsi)	4	saled (sa oled)	5
oki (okei)	12	idk (i don't know)	11	tegelt (tegelikult)	3	kinda (kind of)	3
vb (võibolla)	9	mt (mis teed)	7	mata (matemaatika)	3	tai (ta ei)	3
lih (lihtsalt)	7	gm (good morning)	5	aint (ainult)	2	u (you)	3
kle (kuule)	7	a (aga)	5	isokas (isolatsioonis)	2	ya (yeah)	3
ple (pole)	6	vr (virtual reality)	4	minta (minutit)	2	mdea (ma ei tea)	3
mc (McDonalds)	6	u (you)	4	vinnad (viitsid)	2	maitea (ma ei tea)	2

4.5.2. 13-15 aastased

Kõikidest tähtides märgendatud lühenditest on 31% ehk 955 lühendit kirjutanud noored vanusevahemikus 13–15 eluaastat. Populaarsemad lühendid on *v*, *ss*, *oki*, *lol*, *mdea*, *u*, *ngu*, *mai*, *tegelt*, *suht*. Lühendeid, mida on ainult sellel vanusegrupil, on vähem kui 10–12-aastaste vanusegrupis. Siiski on vaid sel vanusegrupil kasutusel lühendid *mdean*

ehk *ma tean* (4 korda), *pms* ehk *pmst* (3 korda), *vetsus* (3 korda), *omo* ehk *homo* (2 esinemisjuhtu) ja *sus* ehk *suspicious* (ee *kahtlane*) (2 esinemisjuhtu).

Tabel 10. 13–15-aastaste kõige sagedamini kasutatud lühendid igas kategoorias ja nende esinemissagedused.

CUT	S	INIT	S	KON	S	PRON	S
ss (siis)	66	v (või)	86	tegelt (tegelikult)	16	mdea (ma ei tea)	33
oki (okei)	48	lol (laughing out loud)	33	suht (suhteliselt)	11	u (you)	20
ngu (nagu)	19	wtf (what the fuck)	10	minta (minutit)	4	mai (ma ei)	17
kle (kuule)	11	omg (oh my god)	7	prantsa (prantsuse keel)	3	va (või)	9
lih (lihtsalt)	10	h (hour)	6	bussikas (bussijaamas)	3	bruh (brother)	5
vb (võibolla)	10	nkn (niikuinii)	5	aint (ainult)	3	mdean (ma tean)	4
oke (okei)	10	idk (i don't know)	5	telo (telefon)	3	se (see)	4
k (okei)	9	a (aga)	5	fussi (füüsikasse)	3	malen (ma olen)	4
prg (praegu)	9	mv (mida vittu)	5	nata (natukene)	3	prolly (probably)	3
tra (türa)	9	omfg (oh my fucking god)	4	vetsus (vesiklosetis)	3	na (nope)	3

4.5.3. 16-18 aastased

16–18-aastaste tähtides on 1429 lühendit, mis moodustab 47% ehk pea poole kõikidest tähtides märgendatud lühenditest. Samas on nende kirjutatud sõnu vestlustes oluliselt rohkem (kui 13–15-aastaste kirjutatud sõnu oli kokku 17 120, siis selles vanusegrupis lausa 29 127). Kõige rohkem on kasutatud lühendeid *ss*, *v*, *suht*, *lol*, *u*, *mdea*, *lic*, *oke*, *tegelt*, *idk*, *vb*. Enim kasutatud lühendeid leidub aga erinevatest kategooriatest, seega ei saa väita, et vanim vanusegrupp kindlat lühendamise viisi eelistaks.

Ainult selles vanusegrupis esinesid järgmised lühendid: *UT* ehk *uurimistö* (6 korda), *aind* ehk *ainult* (6 korda), *wanna* ehk *want to* (*tahtma*) (5 korda) *okeoke* ehk *okei*, *vbl* ehk *võibolla* (4 korda), *jalka* ehk *jalgpall* (mõlemal 5 esinemisjuhtu), *wym* (*what you mean* ehk *mida sa mõtled*) ja (kõikidel 3 esinemisjuhtu). *Või midagi* on lühendatud initsiaalide/akronüümide kategoorias kahel eri viisil: *vm* (6 korda) ja *vmidagi* (3 korda).

Tabel 11. 16–18-aastaste kõige sagedamini kasutatud lühendid igas kategoorias ja nende esinemissagedused.

CUT	S	INIT	S	KON	S	PRON	S
ss	102	v	96	mata	23	mdea	28
(siis)		(või)		(matemaatika)		(ma ei tea)	
lic	25	lol	35	suht	16	u	22
(lihtsalt)		(laughing out loud)		(suhteliselt)		(umbes)	
oke	24	idk	19	tegelt	11	kinda	11
(okei)		(i don't know)		(tegelikult)		(kind of)	
vb	18	a	10	norm	11	maj	7
(võibolla)		(aga)		(normaalne)		(ma ei)	
pmst	17	ns	10	õps	9	mai	6
(põhimõtteliselt)		(niisama)		(õpetaja)		(ma ei)	
prg	16	w	9	emps	9	bruh	5
(praegu)		(või)		(ema)		(brother)	

nag	16	jne	9	inka	7	maitea	5
(nagu)		(ja nii edasi)		(inglise keel)		(ma ei tea)	
kle	15	btw	8	tglt	6	wanna	5
(kuule)		(by the way)		(tegelikult)		(want to)	
oot	15	omg	8	geo	6	ur	4
(oota)		(oh my god)		(geograafia)		(your)	
oki	15	k	7	aind	5	dunno	3
(okei)		(okei)		(ainult)		(don't know)	

4.5.4. Gruppidevaheline võrdlus

Lühendite ja vanuse vahelist protsendilist jaotumist analüüsid on näha, et kärbet ja sõnaraiet kasutavad vanemad küll rohkem, kuid erinevused ei ole suured. 10–12-aastased tarvitavad 21% kärbet ja sõnaraiet, 13–15-aastastel on vastav protsent 23%, 16–18-aastastel 24%, seega võib öelda, et vanuselistes erinevustes on kärpe ja sõnaraie kasutamine tasavägine ja olulisi erinevusi ei ole. Inglisekeelsete lühendite protsent tõuseb häälduspõhise kirja- ja lühendite kategoorias, kus lühendite tarvitamine vanusega tõuseb – vastavalt 12%, 24% ja 30%, seega on näha, et mida vanemaks saadakse, seda rohkem hakkavad häälduspõhised lühendid vestlustesse lisanduma. Kõnekeelsete lühendite protsent on aga kõigil enam-vähem sama, jäädes 0–2% vahele. Huvitav on aga see, et ainuke kategooria, kus ingliskeelsete lühendite maht vanusega väheneb, on initsiaalide/akronüümide kategooria. Seal on 10–12-aastastel ingliskeelsete lühendite protsent 62%, 13–15-aastastel 53% ja 16–18-aastastel 46%. Kuna initsiaalide ja akronüümide kategoorias on palju selliseid lühendeid, mis on laialdaselt kasutusel ja kus lühend on tervikuna võetud inglise keelest üle (nt *WC* ja noorte keelekasutuses populaarsed lühendid nagu näiteks *omg*, *lol*), siis ei ole vaja erilist inglise keele oskust, et neid kasutada või mõista. Samas on kärpe/sõnaraide ja häälduspõhiste lühendite kategoorias vaja oluliselt paremat keeleoskust, et keerulisema ülesehitusega lühendeid sõnadest luua, lisaks on vanematel üldiselt rohkem lühendeid kasutusel. Eriti kehtib see häälduspõhise kategooria lühendite puhul, sest tuleb teada, kuidas teatud sõnu

häälduspäraselt hääldatakse (näiteks võib puuduliku inglise keele oskuse puhul arvata, et lühendit *kinda* ehk *kind of* asemel räägitakse (*laba*)*kindast*).

Eestikeelseid lühendeid analüüsid selgub, et mida vanemad keelekasutajad on, seda vähem kasutatakse kärpe/sõnaraide kategooria lühendeid (10–12-aastased on selle kategooria sõnu kasutanud enda lühendite kasutusest 54%, 13–15-aastased 47% ja 16–18-aastased 44%). Tabelitest selgub, et 10–12-aastased eelistavad kasutada lühenditena initsiaale ja akronüüme, näiteks *lol*, *v/w* ja *ns*. 13–15-aastastel esines kõige rohkem häälduspõhise kirjapildiga lühendeid, näiteks *mdea*, *u*, *mai*, *va* ja 16–18-aastased tarvitavad ka palju kõnekeelseid lühendeid (*suht*, *tegelt*, *mata*, *norm*). Initsiaalide/akronüümide kategoorias tekib sama olukord kui ingliskeelsete puhul ehk nende sagedus kahaneb vanusega (10–12-aastased 21%, 13–15-aastased 18% ja 16–18-aastased 16%). Kui ingliskeelseid lühendeid analüüsid leiti, et kõnekeelsuse kategooria maht on nullilähedane, siis eestikeelsete kõnekeelsuse kategooria lühendite sagedus tõuseb, 10–12-aastastest kasutavad 14% kõnekeelseid lühendeid, 13–15-aastased 21% ja 16–18-aastased 32%. Nagu eelnevalt mainiti, siis häälduspäraseid lühendeid kasutavad enim 13–15-aastased (14% nende lühenditest on just selles kategoorias), 10–12-aastaste puhul on nende lühendite osakaal 11% ja 16–18-aastaste seas 7%. Järelduse tegemise teeb raskeks keskmise vanusegrupi esiletõus. Sellised tulemused võivad esile tulla, kui räägitakse mingisugustest teemadest, millele on omased kindlad lühendikategooriad. Võimalik, et gruppides on suhtlusvõrgustikud keelekasutust mõjutanud või midagi kolmandat. Miks eri vanusegrupid teatud kategooriaid rohkem kasutavad, on teema, mida tasuks edasi uurida.

Kärpe/sõnaraide kategoorias on kõikides vanusevahemikes enim kasutatud lühendit *ss* ehk *siis*. Kõikides vanusegruppides on levinud ka *okei* lühendamise variantidega *oke* või *oki*. Eelistatud on ka *vb* ehk *võibolla* ja *lih* ehk lihtsalt kasutus, viimase puhul on 16–18-aastased noored leidnud aga uue lühendivariandi *lic*, kus *h* tähe *c* vastu vahetamisel tuuakse lühendisse mängulisust. Initsiaalide/akronüümide kategoorias kattuvad kõikides vanusegruppides lühendid *v* (*või*), *lol* (*laughing out loud*), *idk* (*i don't know*), või erikujud

v ja w ning a (*aga*). 13–15 ja 16–18-aastaste seas on rohkem levinud väljendite lühendid (*wtf, omg, nkn, mv, btw, omfg, jne*).

Kõnekeelsuse kategooria 10–12-aastaste ja 13–15-aastaste lühendite kasutuses esineb samu sõnu nagu näiteks *tegelt, minta, aint, telo*. *Tegelt* ja *aint* avaldub ka 16–18-aastaste seas, kuid nendel on pigem levinud variandid vastavalt *tgl* ja *aind*. *Tegelikult* sõna puhul on näha, et selles kategoorias on sarnaselt teistele kategooriatele rakendatud kõnekeelseid sõnu mitmes lühendivariandis (*tegelt* ja *tgl*). Häälduspõhiste lühendite kategoorias on kõikides vanusegruppides levinud lühendid *mdea, u, ma ei* variandid *mai* ja 16–18-aastaste seas on lisandunud variant *maj* ehk *ma ei*. *Kinda* on levinud nii 10–12 kui 16–18-aastaste seas, viimaste hulka on lisandunud omapärase kirja- ja häälduspärase sõnad *wanna, proolly*. Sellised häälduspärasused (näiteks ka varem mainitud *kinda* ehk *kind of*) on üle kantud ingliskeelsest kasutusest ja imiteerivad inglise keelt emakeelena kõnelejaid. Kuna need lühendid on kujunenud algsetel keelejuhtidel oma laialdase kasutuse tõttu kõnekeelseteks, siis on need kõnekeelsused üle tulnud samal kujul ka eesti keele kasutusse. Jällegi on näha, et vanim vanuserühm toob keelde juurde teistsuguseid keelevariante, mis teevad nende lühendite kasutuse erisuguseks.

13–15-aastaste vanusegrupp on ainukene grupp, kus on lühendite seas rohkelt vandesõnu. Põhjus võib peituda selles, et kuna ollakse n-ö teismee keskpunktis, ning soovitakse kuuluda eakaaslastega ühte gruppi, võetakse teistelt üle keelekasutust, et end seltskonda sobitada. Kui eakaaslased roppuvad, tuntakse vajadust ka ise selline käitumismuster üle võtta, et teised neid aktsepteeriks, sestap omavad just vandesõnad suurt väärtust (McEnery 2006). Selles vanuserühmas on rohkem inglise keelest tulnud lühendatud roppusi, mida tajutakse nõrgemate roppustena kui näiteks eestikeelseid (Rumm jt 2020). Tegu võib olla harjumusega, mille on tekitanud näiteks rohke roppuste kasutus filmides ja videotel, mistõttu ei tajuta neid väga ebasüüdsana. Süüdsusetud sõnad jõuavad märkamatuks keelekasutusse ja neid kasutatakse ka lünkade täitmisel. (Babić, Voolaid 2019) Nendeks võivad olla laialdaselt kasutatud *wtf* ja *omfg*. Nooremad ei pruugi paljude vandesõnade tähendust teada ja korjavad neid sõnu üles ümbritsevast keskkonnast. Kuna teismeiga on väga tundlik eluperiood, kus on emotsioonidel suur roll, siis võivad nad

roppusi rohkem kasutada enda emotsionaalseks väljendamiseks (Rumm jt 2020). Vanemad keelejuhid kasutavad samuti roppusi, kuid nad ei ole sama sagedased kui muud lühendid. Kui aga roppustega kõneldakse, siis on nad emotsionaalselt oluliselt tugevamad (*tra* ehk *türa* ja *mv/mdv* ehk *mida vittu*).

Kokkuvõte

Bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada, milliseid lühendeid teismelised netivestlustes kasutavad. Tulemustest selgus, et enim kasutatakse sõnakärpega moodustatud lühendeid, mida lühendatakse vokaale ära jättes ja mille hulka kuuluvad näiteks lühendid *ss (siis)*, *oki/oke/k (okei)*, *vb (võibolla)*, *kle (kuule)*. Sõnu lühendatakse ka sõnaraide meetodil, jättes ära osa sõnalõpust, mille näiteks saab tuua lühendid *dav (davai)* ja *lih/lic (lihtsalt)*. Sõnaraie on sarnane Kasiku (2015) mainitud lühendamisviisile, kus jäetakse alles sõna ühe- või kahesilbiline tüvi. Vestlustest leiti, et esindatud on ka Kasiku (2015) üks kolmest lühendamise viisist, milleks on sõnaühendi esimestest tähtedest moodustatud lühendid, mida hääldatakse tähe kaupa või sõnana, analüüsis oli nende nimeks initsiaalide ja akronüümide kategooria, mille näideteks võib tuua *lol (laughing out loud)* ja *idk (i don't know)*, *ns (niisama)*. Lühendatakse ka kõnekeelseid sõnu *suht (suhteliselt)*, *tglt (tegelikult)*. Viimasena, kuid mitte kõige vähesema sagedusega moodustatakse häälduspäraselt kirjutatud lühendeid, nendeks on näiteks *mdeal/mtea (ma ei tea)*, *u (you ehk sina)* ja *mai (ma ei)*, millest viimane on näide Hennoste ja Pajusalu (2013) mainitud netikeelele omasest joonest, kus hääldamisel kokkukirjutatuna kõlavad sõnad kokku kirjutatakse. Leidub ka selliseid sõnu, mida lühendatakse erinevalt, näiteks sõna *või*. Kasutatakse lühendit *v*, mis on kasutusel side- ja küsisõnana ning *va/vä*, mida tarvitatakse peamiselt küsisõnana.

Järgmisena otsiti vastust küsimusele, kui suur osakaal on ingliskeelsetel lühenditel noorte keelekasutuses. Selgus, et 3051-st lühendist oli 21% ehk 652 lühendit ingliskeelsed. Kuna ingliskeelsed lühendid moodustavad umbes 1/5 kõikidest lühenditest, ei ühti tulemused Haiba (2016) uurimusega, kus leiti, et inglise keele mõju suureneb. Käesoleva töö tulemused viitavad sellele, et eelistatakse siiski eestikeelseid lühendeid ja ei ole suhtlusolukorda, kus ingliskeelsete lühendite osakaal jätaks eestikeelsed lühendid varju.

Leiti, et noorte lühendite kasutus sooti väga ei erine. Lühendeid kasutavad poisid ja tüdrukud pea sama palju: poiste sõnade arvust moodustasid lühendid 5,6% ja tüdrukute omast 5,1%. Ka kategooriaid analüüsid erinevusi ei leitud, erinevate kategooriate

suhteline osakaal kõikus vaid paar protsenti. Lühendeid süvitsi analüüsid leiti, et tüdrukute lühendite seas oli rohkem kooliga seotud lühendeid (*õps* ehk *õpetaja*, *inka* ehk *inglise keel*), poiste lühendid sisaldasid aga tegevusi (*kirjan* ehk *kirjutan*, *mõtsin* ehk *mõtlesin*). Nendest tulemustest aga suuri järeldusi teha ei saa, sest tulemustele avaldab mõju vestlusteemade valik: tüdrukud vestlesid omavahel rohkem kooliga seonduvatel teemadel, poisid aga parasjagu teoksil olevatest tegevustest ja mängudest, oluliselt vähem esines tsätte, kus arutati kodutöid.

Kolmanda küsimuse teisele poolele ehk sellele, kuidas noorte lühendite kasutus vanuseti erineb, leiti mitmeid erinevusi. 10–12-aastased kasutasid pigem initsiaalidest ja akronüümide moodustatud lühendeid näiteks *lol* (*laughing out loud*), *v/w* (*või*) ja *ns* (*niisama*). Põhjus võib seisneda selles, et selles kategoorias on palju lühendeid, mida enam inimesi mõistab ja mis on võetud üle inglise keelest, seega ei ole vaja nende mõistmiseks tasemel inglise keele oskust. 13–15-aastased kasutavad enim aga häälduspõhise kirja- ja pildiga lühendeid näiteks *mdea*, *mai*, *va* ja ingliskeelne lühend *u* (*you*). Eelnevast tulenevalt on ka näha, et Habichti, Keevalliku ja Trageli (2006) mainitud eitusele viitavaid kliitilisi keelendeid (*mai* ja *maitea*) esineb ka teismeliste keelekasutuses. Inglisekeelsete lühendite puhul on vaja sõnade tähendust ja nende erinevaid kasutusel olevaid lühendamiseks kasutatud hääldusviise paremini tunda. 16–18-aastased kasutavad enim kõnekeelseid sõnu näiteks *mata* (*matemaatika*), *suht* (*suhteliselt*), *tegelt* (*tegelikult*). Huvitav on see, et initsiaalide ja akronüümide, mis tähistavad ingliskeelseid sõnu/väljendeid, sagedus hakkab vanuse kasvades kahanema, kuid ingliskeelsete häälduspõhiste lühendite sagedus tõuseb. Põhjused, miks erinevad vanusegrupid võivad teatud kategooriaid teistest rohkem kasutada, on segased ja see on teema, mida tasub edasi uurida.

Bakalaureusetöö ühe piiranguna võib välja tuua selle, et andmestiku maht on piiratud. Probleeme tekitas ka see, et kuna märgendamisel märgiti ära terve lühend, oli varieeruvust kohati keeruline analüüsida. Peamiselt seetõttu, et märgendatud lühendites oli palju erinevaid käändelõppe ja neid hiljem analüüsid arvestati iga erineva käändelõppuga lühend üheks lühendivariandiks. Tekkis olukord, kus *õps*, *õpsilt*, *õpsile*

olid kõik erinevad lühendivariandid ning varieeruvus oli *õpetaja* sõna puhul suur, kuigi tegelikult ei esinenud oluliselt erinevate kirjapiltidega teistsuguseid lühendeid.

Järgmine samm oleks võtta vaatluse alla kogu suhtluskontekst tervikuna – uurida, kuidas avaldab kontekst mõju lühendite kasutusele, et ei tekiks juhuslikke erinevusi näiteks sooti seetõttu, et teemad, millest tüdrukud rääkisid, sisaldasid rohkem lühendeid, mis paigutusid kindlasse teemasse (nt õppeained). Edaspidi võiks ka uurida seda, miks erineb lühendite kasutus vanuseti – kas vanuselised erinevused ilmnesid juhuslikkuse tõttu (samuti peamiselt konteksti) või on kindlad tegurid, miks keelekasutus erinevates vanusevahemikes erineb. Teismeliste keelt käsitleva korpuse andmete põhjal loodud töö panustab uute andmete analüüsiga netikeeles leiduvate lühendite kirjeldamisele. Bakalaureusetöö annab hea aluse edaspidistele uurimustele, mis teismeliste keelekasutust ja lühendeid käsitlevad ja selle põhjal saab teha uuemaid järeldusi noorte keeleliste valikute kohta.

Kasutatud kirjandus

Babič, Saša, Voolaid, Piret 2019. Sõimuväljendid: saatmine olematusse. https://www.folklore.ee/tagused/nr74/babic_voolaid.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Baron, Naomi S. 2010. Discourse Structures in Instant Messaging: The Case of Utterance Breaks. – *Computer Mediated Conversation*. Toim. Susan Herring. New York: Hampton Press.

Bogetić, Ksenija 2016. Metalinguistic comments in teenage personal blogs: Bringing youth voices to studies of youth, language and technology. – *Text & Talk*, 36(3), 245–268. <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/text-2016-0012/html>. Vaadatud 26.04.2022.

Bondar, Viktoria 2018. A comparative study of the knowledge of the internet language among Russian- and Estonian-speaking secondary-school students. Magistritöö. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/60467/MA_Thesis_Bondar_Viktoria.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Crystal, David 2001. Language and the Internet. New York: Cambridge University Press.

Crystal, David 2009. The Gr8 Db8. New York: Oxford University Press.

Eastin, Matthew S. 2005. Teen Internet Use: Relating Social Perceptions and Cognitive Models to Behavior. – *CyberPsychology & Behavior*, 8(1), 62–74. <https://scihub.se/https://doi.org/10.1089/cpb.2005.8.62>. Vaadatud 26.04.2022.

Eckert, Penelope 2003. Language and adolescent peer groups. – *Journal of language and social psychology*, 22(1), 112–118.

<https://www.ffri.hr/~ibrdar/komunikacija/seminari/Eckert,%202003%20-%20Language%20in%20adolescent%20peer%20groups.pdf>. Vaadatud 26.04.2022.

Ferrara Kathleen, Brunner Hans, Whittemore Greg 1991. Interactive Written Discourse as an Emergent Register. – *Written Communication*, 8(1), 8–34.

<http://nl.ijs.si/janes/wp-content/uploads/2014/09/ferraraothers91.pdf>. Vaadatud 27.04.2022.

Ferreiro, Andrea V. 2019. The influence of social media in language change: Changes in vocabulary. Lõputöö.

https://minerva.usc.es/xmlui/bitstream/handle/10347/20185/Vilari%C3%B1o_%20Ferreiro_Andrea.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Gapsiso, Nuhu D., Wilson, Joseph 2015. The Impact of the Internet on Teenagers' Face-to-Face Communication. – *Journal of Studies in Social Sciences*, 13(2), 202–220.

<https://www.infinitypress.info/index.php/jsss/article/viewFile/1212/561>. Vaadatud 26.04.2022.

Gee, James Paul, Allen, Anna-Ruth, Clinton, Katherine 2001. Language, Class, and Identity: Teenagers Fashioning Themselves Through Language. – *Linguistics and Education*, 12(2), 175–194.

https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0898589800000450?casa_token=E86x04MABxkAAAAA:0pY3OT93vPCYAncjVCdohgQDBAI1PCXE5J3b10XhXNUVspGVFi9Kj4XvFFVuBOQvkb2YhfyqMgw. Vaadatud 26.04.2022.

Habicht, Külli, Keevallik, Leelo, Tragel, Ilona 2006. Keele muutumine kasutuskontekstis. *Keel ja Kirjandus*, 8, 609–625.

<https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/e5eebf1c-bf87-4560-a2e03275767b649a>. Vaadatud 26.04.2022.

Haiba, Sabiina 2016. Kuidas on netikeel muutunud aastatel 2001–2008? Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.

<https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/56225/thesis.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Vaadatud 26.04.2022.

Happonen, Natali 2010. Täendusülekanded kui sõnavara täiendamise viis eesti, soome ja vene koolinoorte kõnekeeles ja slängis – inimkesksed metafoorid. Magistritöö.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15209/happonen_natali.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 23.05.2022.

Hennoste, Tiit, Teder, Merike 2013. Kuule ma eemale nüüd. – Postimees, 7. detsember.

<http://arvamus.postimees.ee/2622918/tiit-hennoste-kuule-ma-eemale-nuud>. Vaadatud 29.11.2021.

Hennoste, Tiit, Pajusalu, Karl 2013. Eesti keele allkeeled. Õpik gümnaasiumile. Toim. Tiit Hennoste. Haridus- ja teadusministeerium. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Kasik, Reet 2015. Sõnamoodustus. Toim. Katrin Kern. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/50084/sonamoodustus_kasik.pdf?sequence=2&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Kerswill, Paul 1996. Children, adolescents, and language change. – *Language Variation and Change*, 8(02), 177. <https://sci-hub.se/10.1017/s0954394500001137>. Vaadatud 26.04.2022.

Kohn, Mary 2016. Teenagers' role in language change is overstated, linguistics research finds. Science Daily.

<https://www.sciencedaily.com/releases/2016/01/160114122029.htm>. Vaadatud 26.04.2022.

Küngas, Annika 2014. Pragmatiliste markerite kujunemine ja funktsioonid eesti keeles ltsõnade näitel. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/42733/kungas_annika.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Lehtpuu, Kairit 2016. Teismeliste suulise keelekasutuse leksikaalsed jooned. Magistritöö.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51774/Lehtpuu_MAG2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 29.11.2021.

Maghfur Ahmad 'Ali, Masruhan Masruhan, Indah Rohmani Nur 2020. Language Used in Social Media and Its Impact Toward Teens Language Acquisition. Konverentsipaber.
https://www.researchgate.net/publication/341792116_Language_Used_in_Social_Media_and_Its_Impact_Toward_Teens_Language_Acquisition. Vaadatud 26.04.2022.

McCulloch, Gretchen 2019. Because Internet. Understanding the New Rules of Language. New York: Riverhead Books.

McEnery, Tony 2006. Swearing in English: Bad Language, Purity and Power from 1586 to the Present. – *Applied Linguistics*, 27(3), 542–545.
<https://academic.oup.com/applij/article-abstract/27/3/542/183317?redirectedFrom=fulltext&login=false>. Vaadatud 31.05.2022.

Meister, Hendrik 2008. Slängi seos 12-19aastaste noorte tundmustega. *Oma Keel* 2, 28–38. https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2008_2/OK_2008-2_04.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Oja, Anni 2010. Sissevaateid internetisuhtlusse. – *Oma Keel*, 2, 11–18. https://www.emakeeleselts.ee/omakeel/2010_1/OK_2010-1_02.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Omar, Adnan, Miah, Muhammed 2012. Impact of Technology on Teens' Written Language. – *International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering*, 1(1), March – April 2012. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.348.6906&rep=rep1&type=pdf>. Vaadatud 26.04.2022.

Oona, Annela 2016. Avatud küsimused netikeeles. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51891/Oona_Annela_BAK.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 29.11.2021.

Oper, Annika 2013. Keelekasutus Facebookis. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/31351/Oper_Annika2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 29.11.2021.

Pari (Põlma), Mirell 2016. Eesti vastupidavussportlaste släng. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/51783/Pari_Mirell_MA2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 28.05.2022.

Praakli, Kristiina, Koreinik, Kadri 2020. Keelemuutus vs. sotsiolingvistiline muutus. Eesti keele sotsioperioodid *re-revisited*. – *Keel ja Kirjandus*, 11, 915–934. <https://keeljakirjandus.ee/wp-content/uploads/2020/11/K.PRAAKLI-K.KOREINIK.pdf>. Vaadatud 26.04.2022.

Põlma, Mirell 2014. Põhiemotsioonide väljendamine Eesti netikeeles. Bakalaureusetöö; https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/43988/Polma_Mirell_BA2014.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Rumm, Andra, Pilvik, Maarja-Liisa, Lindström, Liina & Vihman, Virve-Anneli 2020. Kas noored ropendavad liiga palju? – *Horisont*, 54(6), 70–72. <http://www.horisont.ee/arhiiv-2020/Horisont-6-2020.pdf>. Vaadatud 26.05.2022.

Salla, Sigrid 2002. Jututuba kui võrgusuhtlusvorm. *Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist.* – Toim. Reet Kasik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastuse Trükikoda. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/40484/kasik_tekstid_ocr.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Seargeant, Philip, Tagg, Caroline 2014. *The language of social media: identity and community on the Internet.* Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Siibak, Andra 2020. Digipõlvkonnast sotsiaalmeedia põlvkonnaks. Põlvkondliku enesemääratlust kujundavad trendid Eesti noorte internetikasutuses. *Methis Studia humaniora Estonica*, 26(2), 17–34. https://www.researchgate.net/publication/347509725_Digipolvkonnast_sotsiaalmeedia_polvkonnaks_Polvkondlikku_enesemaaratlust_kujundavad_trendid_Eesti_noorte_internetikasutuses. Vaadatud 26.04.2022.

Soodla, Karin 2010. Morfoloogilisi, morfosüntaktilisi ja sõnamoodustuslikke nähtusi eesti netikeeles. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool. http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/15263/soodla_karin.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Steinberg, Laurence, Sheffield Morris, Amanda 2001. Adolescent Development. – Annual Review of Psychology, 52(1), 83–110. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.83>. Vaadatud 26.04.2022.

Stenström, Anna-Brita 2006. Taboo words in teenage talk. London and Madrid girls' conversations compared. – *Spanish in Context*, 3(1), 115–138.

Zamfir, Tania 2014. Language and Identity. Language in Constructing Hybrid Identities. – *GIDNI: Globalization, Intercultural Dialogue and National Identity*, 1, 540–547.

Tagliamonte, Sali A., Denis, Derek 2008. Linguistic ruin? LOL! Instant messaging and teen language. – *American Speech*, 83(1), 3–34. https://www.researchgate.net/publication/254532177_Linguistic_ruin_LOL_Instant_messaging_and_teen_language. Vaadatud 26.04.2022.

Tagliamonte, Sali A. 2016. Teen Talk: The Language of Adolescents. United Kingdom: Cambridge University Press.

Tammemägi, Anni, Ehala, Martin 2012. Eesti õpilaste keelehoiakud 2011. aastal. – *Keel ja Kirjandus*, 4, 241–260. <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/47020671-5960-46b8-9b8e-6f6d0f98fb0e>. Vaadatud 26.04.2022.

Tender, Tõnu 2000. Eesti õpilasslängi muutumisest ajas. – Eesti keele allkeeled. Toim. Tiit Hennoste. TÜ eesti keele õppetooli toimetised 16. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 138–147.

Turner, Kristen H., Abrams, Sandra S., Katić, Elvira, Donovan, Meredith J. 2014. Demystifying Digitalk: The What and Why of the Language Teens Use in Digital Writing. *Journal of Literacy Research*, 46(2), 157–193. <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/1086296X14534061>. Vaadatud 26.04.2022.

Vare, Silvi 2014. Lühendamise ja lühendsõnade fenomenist eesti keeles. – *Keel ja Kirjandus*, 5, 348–371. <https://www.etis.ee/Portal/Publications/Display/b83e5694-abe8-403f-bba9-6b6e5df34a4b>. Vaadatud 26.04.2022.

Vihalemm, Peeter, Lauristin, Marju, Kalmus, Veronika, Vihalemm, Triin 2017. Eesti ühiskond kiirenevas ajas. Uuringu „Mina. Maailm. Meeldia“ 2002–2014 tulemused. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus. https://www.researchgate.net/profile/Veronika-Kalmus/publication/329070143_Eesti_uhiskond_kiirenevas_ajas_Uuringu_Mina_Maailm_Meedia_2002-2014_tulemused_Vihalemm_Peeter_Lauristin_Marju_Kalmus_Veronika_Vihalemm_Triin_eds_University_of_Tartu_Press/links/5f17fd98299bf1720d58e618/Eesti-uehiskond-kiirenevas-ajas-Uuringu-Mina-Maailm-Meedia-2002-2014-tulemused-Vihalemm-Peeter-Lauristin-Marju-Kalmus-Veronika-Vihalemm-Triin-eds-University-of-Tartu-Press.pdf. Vaadatud 26.04.2022.

Vokksepp, Maarja-Liisa 2013. *Kas*-küsimuste grammatilised vormid, suhtlustegevused ja vastused MSN-vestlustes. Bakalaureusetöö. Tartu: Tartu Ülikool. https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/31571/vokksepp_ba_2013.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 26.04.2022.

Summary

The purpose of this Bachelor's thesis was to investigate what abbreviations teenagers use in online chats. The data of Estonian teenagers' Internet language corpus was used to analyze the abbreviations used by teenagers in instant messaging.

The thesis consists of six chapters. The first two chapters provide an overview of teenagers' online language, its features and previous research. The method chapter describes which method has been used, how the sample is formed and the basis of which the work is analyzed. In the fourth chapter, the adolescent abbreviated language data are analyzed. The final chapter provides a concluding discussion of the findings.

The results showed that the most commonly used abbreviations are abbreviated by excluding vowels. Words are also shortened by excluding the ends of the words. The next aim was to determine how frequently Estonian teenagers use English abbreviations. It turned out that 21% of the abbreviations teens used were in English. It was also found that there were no significant gender differences in the use of abbreviations. In addition, 10–12-year-olds used more abbreviations formed from initials and acronyms, 13–15-year-olds used abbreviations based on pronunciation and 16–18-year-olds use abbreviations made from commonly used words by native speakers.

The bachelor's thesis provides an initial analysis for conclusions about contemporary juvenile language choices. This work allows newer conclusions to be made about juvenile language choices.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Elis-Marii Anton

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „Lühendite kasutus noorte netikeeles“,

mille juhendajad on Virve-Anneli Vihman ja Kristiina Praakli,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Elis-Marii Anton
02.06.2022